

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Історичний факультет

Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

бакалавра

на тему:

«Лесбоські поети в архаїчній Греції: постаті, симпосіальні союзи та фіас Муз»

Виконав: студент IV курсу

денної форми навчання

напряму підготовки (спеціальності)

032 «історія та археологія»

Шубенко Катерина Сергіївна

Керівник: к.і.н., доц.

Ручинська Оксана Анатоліївна

Рецензент: д.і.н., проф.

Сорочан Сергій Борисович

Харків 2025

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Сапфо Мітиленська та особливості її поезії.....	9
1.1 Життєвий шлях поетеси.....	9
1.2 Творчість Сапфо.....	16
Розділ 2. Життєпис Алкея та Аріона, їхня поетична спадщина.....	24
2.1 Алкей життєвий шлях.....	24
2.2 Особливості творчості Алкея.....	28
2.3 Життєпис та творчість Аріона.....	37
Розділ 3. Симпосіальні союзи та фіас Муз.....	41
3.1 Симпосій як соціальне явище.....	41
3.2 Симпосіум та фіас Муз на Лесбосі.....	50
Висновок.....	55
Список використаних джерел та літератури.....	60
Додатки.....	65
Резюме.....	71

Вступ

Поетична спадщина Аріона, Алкея та Сапфо на Лесбосі у VII–VI ст. до н.е. є унікальним явищем, яке відображає складні соціальні та культурні процеси того часу. Коли Лесбос був центром культурного життя, творчість цих поетів стала не лише вираженням особистих почуттів, а й важливим чинником формування суспільних цінностей. Творчість Алкея і Сапфо не тільки передавала індивідуальні емоції, а й впливала формуванню громадських цінностей. Їхні вірші стали інструментом, за допомогою яких інші поети могли обговорювати та заперечувати існуючі соціальні структури. Поезія Сапфо порушувала питання про місце жінки у суспільстві та про її роль у особистих та суспільних відносинах. Сапфо, зокрема, досліджувала теми кохання та дружби між жінками, що сприяло переосмисленню традиційних гендерних стереотипів. Алкей, у свою чергу, звертався до політичних та соціальних питань, що також відображало зміни у суспільній свідомості. Його поезія наголошувала на важливості суспільного життя та взаємодії між людьми, що сприяло формуванню нових соціальних норм.

Дане дослідження спрямоване на глибокий аналіз поетичної спадщини Алкея, Аріона та Сапфо, його впливу на суспільні відносини та гендерні ролі, а також на вивчення історичних та культурних аспектів життя архаїчної Греції.

Аналіз розвитку літературних жанрів Алкея, Аріона та Сапфо у розвитку поезії, та дія симпосіумів та фіасу, як інститутів у формуванні літературних та соціокультурних практик зумовлює **актуальність** даного дослідження.

Об'єктом дослідження є особливості культурно-історичного розвитку Греції в архаїчний період, який став часом народження ліричної

поезії, а **предметом вивчення** – життя та поетична спадщина представників еолійської аристократії, їх вплив на поезію та культуру, та особливість та роль симпосіуму та фіасу в давньогрецькому суспільстві.

Хронологічні рамки роботи охоплюють період VII -VI століття до н.е. – період життя та діяльності Аріона, Алкея та Сапфо. Нижня хронологічна межа зумовлена часом активності перших поетів і початком активного розвитку грецької лірики. Верхня хронологічна межа – період коли антична культура досягла свого розквіту, а традиційні інститути - такі як симпосій та фіас, вже були добре розвинуті та функціонували. Проте проблема, що розглядається, в ряді випадків вимагає виходу за межі визначеної хронології. Це пояснюється необхідністю ретроспективно простежити причини і проаналізувати наслідки досліджуваних подій.

Територіальні межі дослідження – це територія острова Лесбос. Та тема що вивчається, потребує в ряду випадків виходу за визначені територіальні межі до Давньої Греції, зокрема острів Лесбос, на якому проживали Алкей, Аріон та Сапфо.

Наукова новизна дослідження полягає у з'ясуванні впливу поезії лесбоських поетів архаїчної Греції на подальший розвиток мистецтва.

Мета роботи - полягає в характеристиці творчості давньогрецьких поетів, та дослідженню їх впливу на мистецтво, а також визначення симпосія та фіасу на Лесбосі як культурних та художніх явищ.

Відповідно до поставленої мети в роботі визначені наступні **завдання**:

- життєвий шлях поетеси Сапфо;
- проаналізувати перекази та легенди, що пов'язані з життям поетів - Аріона, Алкея та Сапфо.
- охарактеризувати особливості творчої спадщини Сапфо;

- з'ясувати, яким був вплив Сапфо на подальший розвиток мистецтва; порівняти любовну лірику Сапфо з творчістю Аріона та Алкея, та визначити її специфіку.
- розглянути особливості проведення симпосіумів.
- з'ясувати роль симпосіумів у політичному та соціальному житті архаїчної Греції.
- з'ясувати яким був вплив творчості Аріона та Алкея на подальший розвиток мистецтва

У ході написання роботи була використана певна кількість джерел та літератури. Головними джерелами для вивчення даної теми стали твори лесбоських поетів, як хоч і не дійшли до нас повністю, проте фрагментарно збереглися і були опубліковані як в окремих виданнях¹, так і в хрестоматійних збірках².

Задля ознайомлення з біографічними даними поетів, та характеристикою їх творчої діяльності, вивчалися твори давньогрецьких мислителів.

Робота Афінєя “Бенкет мудреців”³, надає багато інформації щодо хронології життя всіх трьох поетів. Також в цих роботах згадуються важливі події в житті поетів. В даній роботі згадується і симпосій, та гра коттаб. В його роботі є дати важливих подій, згадки про сім'ї це допомагає зрозуміти що могло вплинути на творчість цих поетів.

Геродот в “Історія”

¹ Сапфо. Пісні з Лесбосу Переклад з давньогр. пер. Андрій Содомора. Л. Піраміда, 2012. С.137; Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263

² Антична література : (хрестоматія) / упоряд. Білецький О. І. К. : Радянська школа, 1968. С. 146–150; Давньогрецька поезія (Текст) : (антологія) / (упоряд., авт. вступ. сл. та біогр. довідок Ліна Глущенко). Л. : Червона Калина, 2010. 184 с. Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія. Упорядники: Михед Т.В., Якубіна Ю.В. Київ. Центр навчальної літератури. 2006. С.142. 950с.

³ Афінєй. Бенкет мудреців. Переводчик: Н. Голинкевич ; М.: Наука, 2004 660с

¹ також зазначає дати життя всі трьох авторів, згадує деяких членів їх родин. Зокрема звідти ми дізнаємося про брата Сапфо, та про жінку яку він викупив Єгипті - Родопіс. Щодо Алкея, то Геродот згадує про війну з Мітилен з Афінами за колонії. Алкей також приймав участь в цій битві, але був змушений тікати з поля бою залишивши там свій щит. Геродот не оминув і Аріона, адже саме від нього ми дізнаємося місце народження Аріона.

“Географія” Страбона² містить згадки про брата Сапфо - Харакса (його також згадував Геродот), та Фаона - молодого мореплавця який нібито відмовив Сапфо у почуттях, на фоні цього Сапфо скоїла самогубство кинувшись зі скелі. Алкей з роботи згадується після вигнання з острова Лесбос через конфлікт з Піттаком. Саме в тут ми дізнаємося, що він був в Єгипті.

Тема симпосіума була дуже популярною в історії Греції, тому згадується в творах багатьох античних авторів. Платон³ посвятив цілий діалог даній темі, висвітливши особливості його проведення. Афіней⁴ згадує про дозвілля яке було на симпозіумі, що займало важливе місце. Ксенофонт написав однойменний твір “Бенкет” в якому Сократ та інші обговорюють симпосій.

Також використовувалися праці інших античних авторів в написанні дипломної роботи -Горацій⁵, Овідій⁶,Платон,Плутарх⁷

¹ Геродот. Історія в дев'яти книгах. Пер. Г.А. Страгановський . Л., 1972 (репринт перев. М. 1993)

² Страбон. Географія в 17 книгах. Репринтне воспроизведение текста издания 1964 г. М.: «Ладомир», 1994.

³ Плутарх. Сравнительные жизнеописания. Ликург и Нума Помпилий. Платон. Диалоги / пер. с древнегр. С. Я. Шейнман-Топштейн. Москва : Мысль, 1986. 607 с

⁴ Афіней.Бенкет мудреців. Переводчик: Н. Голинкевич ; М.: Наука, 2004 660с

⁵ Горацій Квинт Флакк. Оды. Эподы. Сатиры. Послания М. 1970 С.481

⁶ Публий Овидий Назон. Элегии и малые поэмы. М., «Художественная литература», Перевод с латинского С. А. Ошерева. 1973.

Серед історіографічних досліджень є ті, що дають загальний огляд на життя та творчість вибраних поетів в цілому, та античної літератури зокрема. Ряд істориків присвятили свої праці безпосередньо вивченню життєвого шляху поетів, особливостей їх творчості, для Сапо це праці І.Є.Суріков¹ Battezzato Luigi², Lardinois Andre³, Zellner Harold⁴; для Алкея - David A. Campbell⁵, Douglas E. Gerber⁶, Podlecki, A. J.⁷; Аріона - Acosta-Hughes Benjamin⁸, Armand D'Angour⁹, Kowalzig Barbara¹⁰;

Окремим важливим питанням є симпозіуми у різних регіонах Давньої Греції, які займали почетне місце в дозвіллі чоловіків. Особливості проведення симпозіумів, учасники та розваги на них добре були відображені в працях Ф. Лісарг¹¹, В. Михайлін¹².

Важливе місце також займає фіас Сапфо на о. Лесбос, адже він має надзвичайний вплив на жіночу історію мистецтва. Особливості

⁷ Плутарх. Сравнительные жизнеописания. Ликург и Нума Помпилий. Платон. Диалоги / пер. с древнегр. С. Я. Шейнман-Топштейн. Москва : Мысль, 1986. 607 с

¹ Суріков І.Є. Сапфо. Молода гвардія. М., 2015 С.272

² Battezzato Luigi Sappho's Metres and Music". // The Cambridge Companion to Sappho. 2021 С. 131

³ Lardinois Andre. Sappho. // A Companion to Greek Lyric. 2022 С.266

⁴ Zellner Harold . Sappho's Sparrows. 2008 С.438

⁵ David A. Campbell Greek Lyric Poetry. Том 1. 1990 С. 247

⁶ Douglas E. Gerber A companion to the greek lyric poets. New York. 1997. С. 146

⁷ Podlecki A. J. "Three Greek Soldier-poets, Archilochus, Alcaeus, Solon." *Classical World* 1969 С. 73–81.

⁸ Acosta-Hughes, Benjamin. Arion's Lyre: Archaic Lyric into Hellenistic Poetry Princeton. 2010 С.

⁹ Armand D'Angour How the Dithyramb got its shape. 1997 С. 338

¹⁰ Kowalzig, Barbara. "Dancing Dolphins on the Wine-Dark Sea: Dithyramb and Social Change in the Archaic Mediterranean," in Kowalzig and Wilson 2013

¹¹ Лісарг Ф. Вино в потоці образів. Естетика давньогрецького бенкету. Переклад з фр. Е. Решетникової М.:Нова літературна освіта. 2008. С.169

¹² Михайлін В. Давньогрецька симпозіастична культура та проблема походження афінського театру Самара "Уфорт" 2011 С.259

проведення фіасу та яке значення він мав для жінок найкраще висвітлено в працях Т.Г.Мякіна¹ та Lidov Joel²

Також в роботі присутні дослідження, що стосуються загальної історії Греції - це М. Гаспарова³, Є. Герцмана⁴, Репіна⁵, С. Радцига⁶, А. Содомори⁷, І. Сурікова (та колективу авторів)⁸, І. Тронського⁹, Н. Чистякової¹⁰, В. Ярхо¹¹.

У зв'язку з поставленими завданнями, робота складається зі вступу, 3 розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

¹ Мякин Т. Г. «Мудрая» Сапфо или философия древнегреческой инициации (сапфический фиас в свете новейших археологических и папирологических открытий). ΣΧΟΛΗ (Scholē). Философское антиковедение и классическая традиция. 2014. Т. 8, вып. 2. С. 425–444; Мякин Т. Г. Сапфо. Мова, світогляд, життя. СПб.: Алетейя, 2004. С.240 Мякін Т.Г. Сапфо: Аспекти історії семантичних трансформацій. Новосибірськ. 1999 ; Мякін Т.Г. Через Кельн до Лесбоса: зустріч з справжньою Сапфо. Новосибірськ. 2012

² Lidov Joel Sappho, Herodotus and the Hetaira. 2002. С. 205

³ Гаспаров М.Л. Цікава Греція: Розповіді про давньогрецьку культуру. М., 1995

⁴ Герман Є.В. Музика давньої Греції та Риму. СПб., 1995

⁵ Репіна Л.П. Жінки та чоловіки в історії: Нова картина європейського минулого. М., 2012

⁶ Радциг С.І. Історія давньогрецької літератури. 5-те видання. М.,1982 С.487

⁷ Солодомора А. Жива античність. Л. Срібне слово, 2003. С.184

⁸ Суриков И. Е., Ленская В. С., Соломатина Е. И., Тараушвили Л. И. История и культура Древней Греции : энциклопедический словарь / под общ. ред. И. Е. Сурикова. М. : Языки славянских культур, 2009. 792 с.

⁹ Тронський І.М. Історія античної літератури. М., Вища школа. 1988. С.494

¹⁰ Чистякова Н.А. Історія античної літератури. М. Вища школа. 1972р. С. 454с

¹¹ Ярхо В.Н. Антична лірика. Вища школа. М., 1967. С.209

Розділ I. Сапфо Мітиленська та її поезія

Сапфо є однією з найвизначніших постатей Давньої Греції, вона відома своє поезією, яка залишила важливий слід в історії. У цьому розділі ми дослідимо життєвий шлях Сапфо, та звернемо увагу на її творчості. Її поезія не лише відображає особисті переживання, але й порушує універсальні теми любові, краси, розпачу втрати близьких,. Аналізуючи поетичну спадщину Сапфо, ми можемо краще зрозуміти її унікальний стиль та тематику, здатність передавати складні емоції та філософські ідеї робить її творчість вічною. Сапфо стала символом жіночої поезії, а її вплив відчувається в багатьох культурних контекстах.

Також слід зазначити, що джерела містять різну і часто суперечливу інформацію про Сапфо. Перше стосується місця і часу життя Сапфо,друге створення її творів. Відомо також, що багато подій з життя Сапфо були лише вигадками пізніших античних письменників.

1.1. Життєвий шлях поетеси

Сапфо народилась на острові Лесбос, за першими свідченнями в місті Мітилені¹, за другими в місті Ерес². Дату народження Сапфо можна лише припустити. Добре нам відомий філософ Страбон стверджував, що Сапфо була сучасницею Алкея (620/626 - 580 рр. до н.е.) та Піттака (645/651 - 569 рр. до н.е.)³. Афіней же пише, що дати її життя припадали на життя царя Аліатта (бл. 619/610 - 560 рр. до н.е.)⁴ У словнику Суді її життя пов'язують з 42-ми Олімпійськими іграми 612-608 років до нашої ери⁵, а Євсевій Кесарійський відносить розквіт її діяльності на перший або другий рік 45-ої або 46-ої Олімпіади (600/601 - 596/597 рр. до н.е.).

¹ Геродот Історія II 135

² Suda Sapho

³ Страбон География XIII II 3.

⁴ Афіней Пир мудрецов XIII 72.

⁵ Suda Sapho

Узагальнюючи подані дані, можна припустити, що Сапфо жила приблизно з 626 по 550 рр. до н.е.¹

Прийнято вважати, що Сапфо походила зі знатного роду. Вона була донькою Скаманроніма з Мітілени, який був “новим аристократом”, що займався торгівлею. Та в жодному з збережених фрагментів її творів його ім'я не зустрічається. В словнику Суді згадується, що матір'ю поетеси була так звана Клеїс і як прийнято вважати, що саме в честь матері, Сапфо назвала свою майбутню дочку². Її родина була тісно пов'язана з фрігійською релігією "Матері ідей", великої матері богів, яку часто ототожнювали з Афродітою та Артемідією. Можливо, саме цим пояснюються численні згадки про Афродіту і відоме шанування її в ліриці Сапфо³.

Існує також інформація про трьох братів Сапфо - Ларікса, Елігія та Халакса. Згадки про брата Сапфо, Харакса, зустрічаються у кількох античних авторів, включаючи Геродота, Страбона, Афіней, Овідія та в словнику Суді⁴. Геродот розповідає про те, як Харакс викупив Родопіс (куртизанку) з рабства в Єгипті і повернувся з нею до Мітіленів, через це Сапфо висміяла його в одному зі своїх віршів⁵. Страбон додає, що Харакс займався торгівлею лесбоським вином і згадує іншу куртизанку на ім'я Доріха⁶. Афіней, який жив ще через 200 років після Страбона, також називає куртизанку Доріхою і стверджує, що Геродот помилився, переплутавши її з Родопіс⁷. Він наводить як доказ епіграму Посейдіппа, в

¹ Чистякова Н.А. Історія античної літератури. М. Вища школа. 1972р. С.454 (російською)

² Kivilo Maarit. Early Greek Poets Lives. 2010 С.175 – С.322

³ Ярхо В.Н. Антична лірика. Вища школа. М., 1967. С.209 (російською)

⁴ Овідій. Героїди XV. 60

⁵ Геродот. Історія. II, 135

⁶ Страбон. Географія XVII I 33.

⁷ Афіней. Бенкет мудреців XIII 69.

якій згадуються Сапфо і Доріха, що підтверджує існування цих персонажів у контексті їхніх відносин з Хараксом¹. Незважаючи на наявність різних згадок та свідчень, сучасний стан джерел не дозволяє з упевненістю стверджувати, що історія з куртизанкою справді мала місце. Також є згадка про те, що Сапфо прославляла молодшого брата - Ларікса, за те, що він розливав вино в мітиленському Пританії².

Нажаль так склалося, що Сапфо рано залишилася сиротою, тому виховувалась вона в школі гетер, де в дівчатках розвивали схильність до мистецтв³. Почуття мови і ритму у Сапфо були очевидними з раннього дитинства і цілком ймовірно, що вона змалечку складала гімни для хорів, які виступали на головному релігійному святі Мітілени - Панегірі Термії, присвяченому античній богині Артеміді Термії, яка керувала водними джерелами на Лесбосі. Також її пов'язують з культом Гери⁴. Крім того, Сапфо писала оди, гімни, елегії, святкові та застольні пісні вже в школі гетер⁵.

Слід зазначити, що у середині VII ст. до н. е. на Мітіліні відбувається скасування царської влади. Влада переходить до іншої гілки царського роду Пенфілідів. Втім, влада Пенфелідів незабаром впала внаслідок змови. І тоді між провідними аристократичними сімействами спалахнула боротьба за першість, та аристократи зазнали поразки. У 618 р. до н. е. владу у місті захопив Меланхр, якого називають першим тираном Мітилен. Незабаром Меланхр, об'єднаними зусиллями поета Алкея, його братів, та майбутнього тирана Мітилен - Піттака, був повалений і вбитий. Єдиновладним правителем Мітилен стає Мірсіл, політика якого була

¹ Lidov Joel Sappho, Herodotus and the Hetaira. 2002. С. 205

² Афіней. Бенкет мудреців X 23.

³ Ярхо В.Н. Поезія культового співтовариства: Сапфо та Алкей // Рання грецька лірика (міф, культ, світогляд, стиль) СПб., 1999. С. 143 130-191 (російською)

⁴ Палатинська антологія IX, 189

⁵ Douglas E. Gerber A companion to the greek lyric poets. New York. 1997. С. 146

спрямована проти певних представників старої мітиленської знаті і аристократів. Сапфо, яка не цікавилась політичним життям, все одно була вимушена тікати, - про цю подію ми дізнаємося з античного епіграфічного джерела – хроніка Пароса (це сталося між 612 і 618 до н.е.). Сім'я Сапфо знаходилася у вигнанні в Сіракузах на острові Сицилія до смерті Мірсіла приблизно з 595 до н. е. І повернулася на батьківщину приблизно в 579 році до н. е. Оселилася сім'я у столиці острова - у місті Мітилені, тому згодом Сапфо почали називати Сапфо Мітиленською¹.

Після повернення додому вийшла заміж за заможного чоловіка Керколая, у них народилася донька Клеїду, яку вона дуже любила, і якій присвятила декілька своїх віршів². З невідомих причин її чоловік невдовзі помер, а за ним і маленька донька. Загальноприйнято вважати, що свої любовні вірші Сапфо писала не чоловікові, а друзям. Адже ім'я Керколай у віршах поетеси не має. Можливо, це пов'язано з тим, що не всі тексти пісень збереглися. Чи можливо шлюб Сапфо був для неї надто дорогим, щоб про нього розповідати публічно. Однак можна ще припустити, що на думку Сапфо, заміжжя було несуттєвою подією в її житті, в порівнянні з активною творчою діяльністю та іншими інтересами³.

У давнину поетеса Сапфо була об'єктом безліч історій, що стосувалися її відносин з обранцями та подругами. Ці історії стали популярними завдяки аттичній комедії, де коміки використовували її життя як сюжет для своїх п'єс. Це призвело до спотворення справжнього сенсу її поезії та життя, оскільки вони не могли повністю зрозуміти її контекст. Афінська дійсність того часу сильно відрізнялася від еолійської, де жила Сапфо. Ця

¹ Ярхо В.Н Поезія культового співтовариства: Сапфо та Алкей // Рання грецька лірика (міф, культ, світогляд, стиль) СПб., 1999. С.138 (російською)

² Сапфо Пісні з Лесбосу. Пер. з давньогр. Андрій Содомора. Львів. Піраміда. 2012. С.137

³ Мясин Т. Г. “Мудра” Сапфо або філософія давньогрецької ініціації (сапфічний фіас в світі нових археологічних та папірологічних відкриттів) ΣΧΟΛΗ (Scholē). Філософське антикознавство та класична традиція. Т.8, вип.2, 2014 С. 429 (російською)

різниця у культурних та соціальних умовах впливала на сприйняття її творчості та особистих історій. Отже, коміки як адаптували її життя своєї аудиторії, а й створили міфи, які завжди відповідали реальності. Це спричинило формуванню спотвореного образу поетеси у свідомості наступних поколінь. Розглянемо декілька найвідоміших міфів які стосуються Сапфо.

Згідно з першою легендою, поет Алкей закохався в Сапфо після її повернення з вигнання, але Сапфо відмовила йому. У свідчення вплітаються навіть фрагменти їхніх текстів, але навряд чи такий діалог мав місце в реальності¹.

Ще одна легенда стосується кохання Сафо до молодого юнака. За даною легендою Сапфо покінчила життя самогубством, через нерозділені почуття до Фаона - молодого грека, який перевозив людей з Лесбосу на азійське узбережжя². Він був байдужим до жінок і цікавився лише морем. Щодня він виходив у море на своєму човні, а Сапфо чекала на нього на скелях, але одного разу він не повернувся. Критики інтерпретують роман як вигадку, переплетену з міфом про морського бога Ласбоса Фаона, який здобув свою красу, носячи на руках Афродіту, а "самогубство" пояснюють так: "Кинутися з левкадської скелі" - це поширена метафора, що означає "очистити душу від пристрасті", тому цей акт вважався ритуальним і практикувався як частина культу Аполлона³. Однак ця історія знайшла своє відображення в культурі і часто використовувалася як художній мотив, а вираз "кинутися зі скелі Левкад" став прислів'ям, що означає

¹ Радциг С.І. Історія давньогрецької літератури. 5-те вид. М., 1982. С.128. 487 (російською)

² Страбон Географія X II 9.

³ Kivilo Maarit. Early Greek Poets Lives. 2010 С.180

"покінчити життя самогубством у відчаї"¹. Також до обранців приписують Анакреонта, що жив на 50-60 років пізніше за Сапфо².

Наявність у Сапфо чоловіка та доньки, які прожили дуже недовго, деякими дослідниками також вважається вигадкою та символічним зображенням зміни уподобань самої поетеси.

Не можна не згадати про стосунки Сафо з жінками, яким здебільшого і були адресовані вірші³. Вже в ті часи це викликало неоднозначні думки. Поняття "лесбійське" чи "сапфічне кохання" має своє коріння з її творчості та гуртка. Вірші Сапфо часто торкаються теми кохання між жінками, хоча образи фізичної близькості між ними зустрічаються рідко і можуть бути інтерпретовані по-різному. Важливим аспектом є те, що її поезія була пов'язана з давніми культами жіночності, що надавало їй особливої значущості та контексту. Поезія Сапфо, написана в атмосфері лесбоської свободи, набувала відвертого змісту, відбиваючи почуття та дії жінок того часу. Ці твори були адресовані обмеженому колу близьких, що підкреслювало їхній інтимний характер. Критики XIX століття надали припущення, що пристрасність поетичних почуттів Сафо до жінок є певним художнім прийомом.

Хоча біографічний матеріал про Сапфо нечисленний і суперечливий, він, ймовірно, має велике значення для визначення впливів, які сформували Сапфо як поетесу. Також незважаючи на фрагментарний характер віршів, що дійшли до наших днів, глибокий аналіз може розкрити світогляд поетеси і допомогти нам зрозуміти неоднозначну інформацію, яка доступна з різних джерел про особистість Сапфо⁴. Сапфо була надзвичайно унікальною і талановитою поетесою, чия поезія

¹ Lidov Joel. Sappho, Herodotus and the Hetaira. 2002. С. 205

² Афіней Бенкет мудреців XIII 72

³ Lardinois Andre. Sappho. // A Companion to Greek Lyric. 2022 С.266

⁴ Тронський І.М. Історія античної літератури. М., Вища школа. 1988. С.494 (російською)

відобразила світогляд і світовідчуття жінок того часу, і показала його сучасному світу. Тому зараз ми розглянемо її творчість.

1.2 Творчість Сапфо

Сапфо - найвідоміша з давньогрецьких поетес, і її ім'я уособлює поезію жінок в античному світі як таку. Її пісні є найдавнішою жіночою лірикою, що збереглася до наших днів у Європі. Найдавніша збірка поезій Сапфо Олександрійської бібліотеки складається з дев'яти книг, серед яких жіночі релігійні гімни, весільні (епітафійні) та обрядові пісні, пісні про кохання, вираження синівської любові та елегії. З повного зібрання творів Сапфо, близько 650 рядків вціліли¹. Лише гімн "До Афродіти" зберіг свій початковий вигляд. В вірші поетеса благає богиню про допомогу в коханні, вперше вірш був перекладений Катуллом, а потім багато разів перекладений багатьма мовами, - вірш, який змальовує силу романтичних почуттів такими, якими вони є насправді.

У Мітиленах поетеса збирає навколо себе гурток знатних дівчат, яких навчали дошлюбній поведінці, музиці, поезії та танцям. Частина лірики Сапфо присвячена цим жінкам, решта творів - музам. Є також вірші до дочки Клеїди та до брата, який пристрасно закохався у гетеру. Сапфо складала весільні епітафії для дівчат, які виходили з її кола, разом з п'єсами, що виконувалися на лірі. Поетична виразність, краса сприйняття природи і мелодійність мови народної поезії дозволили Сапфо передати такі людські емоції, як щастя, пристрасність і муки нещасливого кохання². Поезія Сапфо близька до фольклору і рідко виходить за межі суто жіночих переживань, але водночас її лірика проста і яскрава.

Поетична спадщина Сапфо включає любовні вірші, гімни та епітафії (весільні пісні)³. У віршах зображені життєрадісні, ліричні героїні, які прагнуть жити в щасті та радості. Вона вірить, що муза не прийде туди, де

¹ Prauscello Lucia The Alexandrian Edition of Sappho. 2021 C.223

² Стьоболова Л. М. Любовна лірика Сапфо // Зарубіжна література в школі. 2015. № 17-18. С. 76–79.

³ Budelmann Felix Greek Lyric: A Selection. 2019 C.113-114

панує смуток, забороняючи їй думати про горе, плач і смерть. Поетеса Сапфо має тонке відчуття природи, і в її віршах відчувається подих вітру, шелест листя, меланхолія ночі, краса місяця, її любов до ластівок, сутінків, а особливо до троянд¹. Багато її епітетів та порівнянь стосуються цієї таємничої квітки². Сапфо також розкриває свій внутрішній світ. Вона говорить трьома способами: через фізичні почуття, щоб передати душевний стан, через зображення Ероса- бога, який посиляє любов і через передачу емоцій від імені інших (через Афродіту, богиню, яка знає і розуміє стан закоханих жінок).

Сапфо особливо прославилася своїми епіталамами (жартівливими віршами, що скаржаться на нареченого, який вкрав подругу дівчини, і звеличують чесноти нареченої). Такі пісні призначалися як для хорового, так і для сольного виконання³.

Мова пісень Сапфо - це еолійський діалект плюс діалект Лесбосу. Читаючи вірші поетеси, не відчуваєш, що цим творам понад 2 500 років. В усякому разі, слова та емоції, які переживають ліричні героїні, передані дуже добре.

Тільки образ твій я побачу – слова

Мовить не можу.

І язик одразу німіє, й прудко

Пробігає племін тонкий по тілу.

В вухах чути шум, дивлячись, нічого

¹ Палатинська антологія IV 1 6

² Черняєва Н. В. Поетизація кохання, краси в поезіях Сапфо. // Зарубіжна література в школах України. 2014. № 3. С. 36–37

³ Battezzato Luigi 'Sappho's Metres and Music'. // The Cambridge Companion to Sappho. 2021 С. 131

Очі не бачать¹ .

Сапфо у своєму вірші «Як боги...» оспівує тему кохання та ревності. Люди можуть закохуватися і сьогодні, так само, як і в давнину. Вірш є надзвичайним проникненням у фізичний і душевний стан закоханої жінки. Художній прийом гіперболи, до якого часто вдається Сапфо, передає силу емоцій²: "Твоя близькість здається мені богом", "Він (твій голос) змусив би моє серце перестати битися", "Тільки коли я бачу тебе, я не можу говорити"³ .

У своїх ліричних творах Сапфо поетично оспівує любов і красу, пристрасно висловлюючи свої почуття такими, якими вони є, і відверто і чесно висловлюючи своє захоплення прекрасними чоловіками. Вона пристрасно знаходить все прекрасним:

Жереб мені

Випав такий:

Серцем палким

Любити

Ласку весни,

Розкіш, красу,

Сонце ясне

¹ Сапфо. До богів подібний мені здається. Переклад Г. Кочур // Білецький О. І. Антична література хрестоматія. / упоряд. Білецький О. І. Київ : Радянська школа, 1968. С.147

² Zellner Harold . Sappho's Sparrows. 2008 С.438

³ Сапфо. До богів подібний мені здається. Переклад Г. Кочур // Білецький О. І. Антична література хрестоматія. / упоряд. Білецький О. І. Київ : Радянська школа, 1968. С.147

Проміння¹.

Дійсно, лейтмотивом творчості Сапфо є оспівування кохання, яке є не просто вираженням емоційного руху привабливої жінки, якій не бракує розуму чи таланту, а й своєрідним життєвим позиціонуванням та філософією. Її творчість характеризується щирістю, чутливим відчуттям краси природи, поетичною експресією та мелодійною мовою. Блискучим досягненням Сапфо була спроба зобразити душевний стан людини не з точки зору зовнішніх ознак, а з точки зору невидимих внутрішніх почуттів.

Сапфо вважається засновницею мелічної (пісенної) поезії. Вона створила власні строфи, так звані "сапфічні". Всі її вірші забарвлені музикою кохання. Поетеса була переконана, що тільки це почуття здатне піднести людську душу, дати їй силу і натхнення та створити красу в усьому світі. Сапфо писала оригінальні вірші. З одного боку, вірші були свіжими і наївними, а з іншого - гарячими, ніби змішаними з вогнем². Незабаром дівчина відчула свій талант і почала експериментувати з розміром віршів. Родзинкою її ритмічного стилю стала особлива строфа, в якій три рядки однакового розміру закінчувалися коротким четвертим вигуком³. В музичному мистецтві їй приписують винайдення плектрона - палочки для отримання звуку зі струнних інструментів, та міксолідійської гами, яка згодом перейшла в драму. Сапфо була першою, хто став грати плектронат⁴.

¹ Сапфо. Жереб мені випав такий. Переклад А. Солодомора. // Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія. Упорядники: Михед Т.В., Якубіна Ю.В. Київ. Центр навчальної літератури. 2006. С.142. 950с.

²Мякін Т.Г. Сапфо: Мова, світогляд, життя. СПб., 2004 (російською)

³Радциг С.І. Історія давньогрецької літератури. 5-те вид., М, Вища школа, 1982 С. 487 (російською)

⁴Афіней Бенкет мудреців, XVI 37

Сапфо створює особливу атмосферу дружби та єдності серед дівчат, які утворюють фіас, чи групи, об'єднані загальними інтересами. Коли одна з подруг виходить заміж, ця подія сприймається як радість, але також як джерело печалі через неминучу розлуку. У відповідь на такі події, поетеса пише весільні пісні, які потім змінюються втішними віршами, відбивають гіркоту розставання. У своїх творах Сапфо часто звертається до тем втіхи та підтримки, як, наприклад, у вірші, де вона втішає Анакторію, що сумує за своїми подругами¹. Вона також використовує образи відомих міфологічних персонажів, таких як Олена, щоб допомогти своїм подругам подолати горе. Ці порівняння підкреслюють складні емоції, пов'язані з любов'ю та втратою.

Порівняння, які використовує Сапфо, можуть здатися дивними, але вони відображають прагнення глибшого розуміння любові, що виходить за рамки традиційних відносин. Поетеса використовує звичні образи та мову, щоб висловити нові почуття, навіть якщо вони стосуються стосунків між жінками. Це свідчить про розвиток самосвідомості та пошук нових форм вираження у ліриці.

Вірші Сапфо, як і вся ранньогрецька лірика, мають дидактичний характер, поєднуючи особисті переживання поетеси з міфологічними образами. Вона використовує міф для зіставлення реальних подій з аналогічними моментами життя богів і героїв, надаючи міфічному минулому нове значення. Наприклад, пісня про весілля Гектора та Андрوماхи пов'язує учасників весільної процесії з відомою парою з Гомера, тим самим інтегруючи міф у повсякденне життя та сприяючи розвитку літератури.

Як вже писалося вище, роботи Сапфо були численними, та до наших днів збереглися лише близько 650 рядків. Поясненням цьому є те що,

¹ Сапфо. Вірш “До Анакторії”. Переклад Вересаєв В. Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

значна частина творів Сапфо хоть і дійшла до римських часів, але зміни у смаках, уподобаннях та стилі означали, що твори Сапфо копіювали все менше і менше, особливо після того, як їх вилучили з навчальної програми Академії. Однією з причин цього є те, що аттичний та гомерівський діалекти грецької мови стали домінуючим стилем навчання¹. Еолійський діалект, яким писала Сапфо, був складним і до часів Римської імперії став застарілим і малозрозумілим, тому йому було дуже важко зберегти свою популярність².

Однак великі римські поети і мислителі продовжували порівнювати інших письменників із Сапфо і наслідувати її. Коли головні академії Візантійської імперії перестали вивчати її творчість, її рідко переписували переписувачі, а візантійський вчений XII століття Цецес назвав її поезію втраченою. У наш час літературну спадщину Сапфо важко відстежити, оскільки існує легенда, що обурені церковні лідери навмисно знищували і спалювали її книги. Історичних свідчень, які б це підтверджували, немає. Насправді, богослов Григорій, якого разом з Папою Григорієм VII називають головним винуватцем втрати віршів Сапфо, читав і захоплювався її поезією. Цілком ймовірно, що поезія Сапфо була значною мірою втрачена під впливом заплутаних сил культурних змін, подібно до того, як з дев'яти грецьких ліричних поетів лише Піндар (єдиний, чия поезія збереглася завдяки переписувачам) та Вакхлід (відомий завдяки драматичним відкриттям на папірусі) залишили фрагменти своїх творів. Вірші Сапфо більше не переписувалися, але деякі з них, як папірус, знайдений у купі стародавнього сміття в Оксириху, були знайдені у фрагментах єгипетських папірусів більш раннього періоду, і з кожним значним відкриттям дослідники виявляли раніше невідомі фрагменти

¹ Reynolds Margaret . The Sappho Companion. 2001 C.18

² Williamson Margaret Sapphos Immortal Daughters. 1995 C.41

поезії¹. Деякі з найважливіших віршів Сапфо збереглися на глиняних уламках. Вірші Сапфо часто цитуються в роботах інших античних письменників, щоб проілюструвати граматику, вибір слів і розмір вірша.

Підсумовуючи розділ про творчість Сапфо, хочеться відмітити її вплив на подальший розвиток мистецтва. Включення Сапфо до списку дев'яти ліричних поетес вже свідчить про її важливість у Стародавній Греції. Іншими словами, список канонічних поетів - це перелік письменників, гідних вивчення і наслідування їхньої творчості. Поезія Сапфо завжди вважалася взірцем і впливала на еліту. Її образ став хрестоматійним, часто з'являючись у творах художників, скульпторів, прозаїків і драматургів.

В “Антології” Стобея є одна розповідь: “Солон Афинский услышал, как его племянник поет песню Сапфо за бокалом вина; она ему настолько понравилась, что он попросил мальчика научить его этой песни. Когда тот спросил зачем, Солон ответил: “Чтобы я мог выучить ее и умереть””². Поезія Сапфо, її любовні заклики та пристрасні зізнання вплинули на творчість Сократа, який називав її “володаркою свого кохання”. Платона, який називав її “десятою музою”³. Клавдій Еліан повідомляє в «Строкатих оповіданнях», що Платон також називав Сапфо «мудрою»⁴. Горація, на якого поезія Сапфо справила особливе враження, писав, що її поезія “гідна священного поклоніння”⁵. Страбон називав її "дивом" і стверджував, що “марно шукати в усій історії жінку, яку можна було б хоча б приблизно порівняти з Сапфо в поезії”⁶. Діонісій Галікарнаський називає Сапфо “першою представницею мелодійного стилю”⁷. За словами Деметрія

¹ duBois Page. Sappho. Understanding Classics. 2015 С.114

² Стобей Антологія III 29

³ Палатинська антологія IX 506

⁴ Клавдій Еліан Строкаті оповідання XII 19

⁵ Горацій Оди II XIII 29

⁶ Страбон Географія XIII II 3

⁷ Діонісій Галікарнаський Про поєднання слів. XXIII

Магна, вірші Сапфо “повні любові та весни”¹. Не типовим є висказування Псевдо-Лонгіна, він звертає увагу на психологізми Сапфо та на її вміння об'єктивізувати свої почуття: “Каким же образом раскрывается ее дарование? Оно обнаруживается в том, с какой поразительной силой отбирает она во всем самое глубокое и великое, чтобы потом собрать единый образ”². Переклад Чистякової Н.А.

Творчість Сапфо вплинула і на Лесю Українку. Вірш “Сапфо” був написаний з власним тлумачення легенди про смерть лесбоської поетеси. А драма “Сапфо”, в якій йдеться про людей з різними поглядами на життя - так і залишилася незакінченою. Лариса Косач захоплювалася творчістю поетеси Сапфо незсмінівно. До поезії зверталися як перекладачі І. Котляревський, Г. Кочур, А. Содомора, І. Франко, Агатангел Кримський і Т. Лучук.

Починаючи з Сапфо, античний світ раптово перейшов з міфологічних тем та епохальних історичних подій - таких як Троянська війна, на історії кохання. Лірика Сапфо є стійким зразком, який оспівували та наслідували в усіх регіонах еллінізму. Лірика Сапфо справила великий вплив на Евріпіда, чия п'єса стала першою давньогрецькою драматичною поемою, що виражає пристрасть кохання. Мовою пристрасті Сапфо говорили трагедійні героїні Медея і Федра. У римській літературі поезію Сапфо пародіювали Горацій і Катулл, а пізніше інші поети. Таким чином, Сапфо вперше в літературі зобразила душевний стан і внутрішнє життя людини, підкресливши красу почуття закоханості і розповівши про нього, не ховаючись за метафорами. Сапфо першою почала відкрито писати про щире жіноче кохання і відстоювати право жінки на такі благородні і земні почуття.

¹ Деметрій Манг Про стиль 132

² Псевдо-Лонгін Про піднесенє Х 2

Розділ II. Життєпис Алкея та Аріона, їхня поетична спадщина

Алкей та Аріон являються відомими поетами в історії стародавньої Греції. Обидва поети використовували свої твори для вираження особистих почуттів, та філософських роздумів, що робить їхні роботи цікавими та актуальними і зараз. Дана робота має на меті не лише дослідити творчість Алкея та Аріона, але й підкреслити їхній вплив на розвиток давньогрецької літератури. Вони стали символами поетичного мистецтва, а їхні ідеї та стилі продовжують надихати нові покоління митців. Розуміння їхнього внеску допомагає зберегти культурну пам'ять та цінність античної літератури.

2.1. Алкей - життєвий шлях

Алкей - давньогрецький ліричний поет, який народився приблизно в 620 р. до н.е. в місті Мітилена, на острові Лесбос. Він був сучасником відомої поетеси Сапфо, та Піттака - диктатора Мітилен і одного з Семи мудреців¹. Повна біографія Алкея не збереглася, та з різних джерел та його власних творів можемо дізнатися про моменти його життя.

Алкей належав до аристократичної родини, його освіта включала в себе вивчення музики, філософії та літератури. Говорячи про походження Алкея, його родину, конкретних даних не збереглося, та відомо те, що в нього було два старших брата - Кікіс та Антименід². Останній згадується не лише в віршах Алкея, а й в інших джерелах³. В текстах які дійшли до нас, ми можемо зустріти імена товаришів. Слід зазначити, що в творах

¹ Страбон Географія XIII II 3.

² Алкей .Вірш " Алтименіду". Переклад Гаспаров

³ Страбон. Географія. XIII II 3

Алкея важливе місце посідає Сапфо - адже до неї він писав вірші, та мав близькі стосунки.¹

Важливою подією в житті Алкея відіграла війна з Афіними за колонії Ахілеї та Сігеї. Зазначені колонії тривалий період часу були під контролем Мітилен, та перейшли до Афін за часів смуту. Це викликало суперечки між двома сторонами. За джерелами Алкей приймав участь у битві, та мітиленці зазнали поразки, тому Алкей врятував своє життя покинувши поле бою без зброї та щита. Цю подію згадує не тільки Алкей у своїй пісні, а й Геродот².

Моим поведай: сам уцелел Алкей,
Доспехи ж взяты. Враг аттический
Кичась, повесил мой заветный
Щит в терему совоокой Девы.³

На середину VII століття до н.е. перепала боротьба за владу у місті Мітилені, як результат перемогу отримала олігархія царського роду - Пенфіліди. Та незабаром через заговор влада цього роду була повалена і за місце у влади почали боротися різні аристократичні родини острова Лесбос. До числа таких сімей входив і Алкей, разом зі своїми братами - Антименідом та Кікісом. Спочатку владу над містом отримав тиран Меланхр - у 618р. до н.е. Та своєю політикою правління він не влаштував, тому були згурпувалися різні категорії населення разом з Піттаком та Алкеєм задля повалення тиранії, в результаті Меланхр був вбитий. Згодом до влади прийшов Мірсіл, який отримав підтримку Піттака,- раніше союзника та Алкея та його братів. Після того як Піттак став на один шлях з Мірсілом, Алкей почав писати про минулого

¹ Ярхо В.Н. Поезія культового співтовариства: Сапфо та Алкей // Рання грецька лірика (міф, культ, світогляд, стиль) СПб., 1999 С.168 (російською)

² Геродот. Історія. V. 95

³ Алкей "Меланіппу" // Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

однодумця вірші висміюючи його за зовнішній вигляд, вади здоров'я та промови¹. Протистояння між Алкеєм та Піттаком було не просто боротьбою за владу, а відображенням конфлікту між аристократією та демосом. Політична стратегія Мірсіла була спрямована на розуміння демосу шляхом компромісу, зосередившись на задоволенні певних вимог Піттака та його однодумців, все це було зроблено щоб запобігти соціальному вибуху. Дана політика не влаштовували ні Алкея, ні його прихильників, адже через це їм довелося поступитися місцем першості. Як результат Алкей опинився у вигнанні на іншій частині острова - м. Пір. Після смерті Мірсіла Алкей разом з іншими вигнанцями повернувся до Мітилен, та продовжив боротьбу з Піттаком, та за цей час останній мав значну підтримку в місті. Алкей не втрачаючи надії на отримання влади, поновив виступи щодо повалення влади Піттака і як наслідок був вимушений тікати за межі острова з братами та іншими аристократами².

За час вигнання Алкей відвідував Єгипет та Фракію, описуючи красу цих двох країн³. Навіть перебуваючи за межами острова Алкей з однодумцями не перестав плести інтриги проти міського правління. З часом, партія аристократів набуває нової сили і їхнє повернення до острова з військовою силою могло викликати багато проблем⁴. Тому у 589 (590) році на посаду есимнет було обрано Піттака, повноваження якого на цій посаді діяли 10 років. Новий есемнетон мав зміцнити місто та готувати демократів до майбутнього конфлікту з аристократами на чолі з Алкеєм.

Разом зі своєю партією Алкей повернувся на острів у 585 році, та його плани не були втілені в реальність, так як він був переможений. Політичний вплив аристократів було знищено, та незважаючи на це Алкей був звільнений, а Піттак отримав ще більшу підтримку народу. Вважається,

¹ Діоген Лаертський Про життя вчення та висловлювання I 4

² Горацій Оди II 13

³ Страбон Географія I 30

⁴ Douglas E. Gerber. A Companion to the greek lyric poets New York. 1997 С. 146

що це було задумане політичне рішення задля зміцнення впливу та популярності, адже поет являвся не тільки міста, а й ворогом правителя. Якби Піттак покарав Алкея, то це могло викликати ще більший конфлікт аристократів до демократів. Після цих події історичні свідчення про Алкея відсутні, та по деяким збереженим фрагментам можна зробити дійти висновку, що поет дожив до старості¹.

¹ Алкей “Лей душистый елей мне на чело многострадальное”. // Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

2.2. Особливості творчості Алкея

Як вже відомо, Алкей та Сапфо належали до нового етапу розвитку давньогрецької поезії, а саме до еолійсько-мелічної школи. Початок еолійсько-мелічної школи важко відзначити, адже спочатку епос змінився елегією, потім на зміну елегії прийшла ямбографією, яку згодом замінила еолійська меліка, яка об'єднала всі попередні досягнення. Архілох вважається засновником нової силабо-метричної школи, адже саме в його віршах ми вперше зустрічаємо ямб, трохей і поєднання ямба з трохеєм¹.

Як для прикладу слова Горація:

Властная муза Сапфо соблюдала размер Архилоха,
как соблюдал и Алкей, хоть писал об ином и иначе —
он не стремился пятнать словами чернящими теста,
он не свивал для невесты петлю позорящей песней...²

Переклад Н. Гинцбург.

До виникнення силабо-метрики також причасний Терпандр, адже на частково збережених фрагментах його творчості можна побачити використання розмірів написання, відмінними від дактилю - ямб та трохей³.

Еолійська школа, яка набрала значних обертів в розвитку і цьому навіть не завадив еолійський діалект, на якому писали силабо-метристи. Школа вплинула на сучасну та наступну поезію. Характерними особливостями школи були адаптації епічних форм, формалізм та особистий характер пісні, допускає її до виконання на бенкетах. Метри, які

¹ Псевдо-Плутарх Про музику 175

² Горацій Послання I 19

³ Антична література. Видання третє стереотипне. В. І. Пащенко, Н. І. Пащенко; Київ: «Либідь» 2008.

були доведені до ідеалу еолійцями, користувалися широкою популярністю серед інших грецьких поетів.

Дана школа започаткувала нову систему віршування - силабо-метричну. Силабо-метричний вірш - це вірш, у якому визначено кількість складів - довгих та коротких, а також довгота- короткість кожної складової позиції. Зміна будь якого з цих параметрів порушує унікальність вірша. Це і являється головною відмінністю між силабо-метричним віршем та метричним, яким писали до Алкея та Сапфо¹. У розробці силабо-метричного вірша Алкей та Сапфо спиралися на традицію народного пісенного вірша, який на жаль не дійшов до нас. Поділ силабо-метричного вірша на стопи виникло в більш пізній час для зручності метричного аналізу.

Логаедичною (прозово-віршований) - саме так часто називали силабо-метричну поезію, вірші називали логаедичними чи логаедами. Логаеди отримали назву за іменами поетів, які використовували їх раніше чи більше за інших: Алкеєв вірш, Асклепіадів вірш, сапфічний, ферекратів і т.д.

Переходячи до більш детального ознайомлення з творчістю Алкея слід розглянути його теми письма, художні досягнення та особливості написання вірша².

Алкей залишив після себе вагому спадщину. Хоч його вірші раніше налічували свод в 10 книгах, та до наших днів збереглося близько 500 рядків. Збереженим фрагментам ми зобов'язані пізнім античним авторам, які цитували вірші Алкея в своїх роботах. Вагома частина таких цитан виявлена в роботах Афінєя, Аполлонія, Страбона, Гефестіона та Геракліта.

¹ Podlecki, A. J. 1969. "Three Greek Soldier-poets, Archilochus, Alcaeus, Solon." Classical World C.73–81.

² Степанцов С.А. Дві замітки до Алкея //Вісник стародавньої історії №3 2015 С.91-102. С.92 (російською)

Також цінний матеріал надали єгипетські папіруси II-III ст. н.е. Прийнято вважати, що втрати творів відбулися через діалект, на якому писав Алкей, адже з часом він становився менш популярним та тяжким для написання. Також існує думка, що роботи Алкея були спалені Григорієм Богословом в 380 році. Навіть якщо це і відбулося в реальності, то наврядчи б вдалося знищити таку велику кількість копій. Тому причиною втрати більшого поетичного спадку Алкея є комплекс певних факторів - поступова втрата популярності діалекту, (це обговорювалося в розділі з Сапфо) яким писав Алкей, випадкові втрати творів та можливо окремі випадки знищення певних копій.

Елементи творів що збереглися, показують нам виражену зацікавленість поета в суспільному та політичному житті Мітилен. Вцілілі фрагменти мають широкий діапазон тем, та розподіляються на 5 класів: гімни богам, бунтарські пісні, застольні пісні, любовні вірші та інші¹.

Найчастіше Алкей оспівував в своїх піснях події, що стосуються суспільно-політичної боротьби (аристократія проти демократії), до того ж ще добре викладено три теми: природа, жінки, застілля.

Перейдемо до першого класу творів - гімни (пеани), які являлися ваговою складовою творів. Пеани були написані на честь богів (Апполону, Аресу, Гермесу, Еросу та іншим), а також напівбогам та героям (Ахілу, Аяксу і т.д.). В пеанах описувалися чесноти й діяння богів, а також містилися прохання про прихильність в боротьбі з ворогом. Пеани, розраховані на великі аудиторії, тому були добре відомими². Гімни являлись чистою меликою, це можна зрозуміти через матеріали які вціліли. Гімни виконувалися під музичний супровід ліри або кіфари.

¹ David A. Campbell Greek Lyric Poetry. Том 1. 1990 С. 247

² Степанцов С.А. Дві замітки до Алкея //Вісник стародавньої історії №3 2015 С.91-102 С. 94 (російською)

Бунтарські пісні або стасії, являються основною частиною збережених творів поета. Здебільшого вони пов'язані з його політичною діяльністю і призначалися для декламації в колі учасників гетерії, що зібралися на симпосії. Члени стасії виражають думки громадської групи, що залучена до боротьби за владу. Алкей полюбляв висміювати “зрадника” Піттака та приписав йому епітети - “кривоногий”, “ворог міста”, “п'яниця” і т.д., через різні політичні погляди. Збережені фрагменти творів, підтверджують образ стійкого прихильника своєї партії, та політична заангажованість не применшує краси віршів поета. Навіть у віршах про війну поет пише про глибокі роздуми. Найвідомішим вважається стасій, де Алкей малює свою гетерію в образі корабля, що близький до краху через бурю¹. Цей образ вплинув на Горація, який використав аналогічний образ у своїх одах.

Застільні пісні або сколії являються близькими за жанром до стасії². Ці пісні могли виконуватися як в колі близьких однодумців, так і на державних святах. Прикладом являється пісня в якій відбулися застільні пісні з нагоди вбивства тирана³.

Найменше текстів збереглося з любовних пісень - еротиків. Та найзнаменитішим збереженим фрагментом являється пісня про кохання Олени, якій почуття кажуть кинути чоловіка та тікати до Паріса⁴. Також є фрагменти про друга Алкея, що знаходився у відносинах з дорослим чоловіком.

¹ Алкей “Буря Корабль” //Алкей і Сапфо.Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

²Atroman Olakis. Ancient Greek Popular Song // The Cambridge Companion to Greek Lyric. Ed. By F.Budelman. Cambridge, 2009, p. 271

³ Алкей “Твоя пора урочная минула”// Алкей і Сапфо.Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

⁴ Алкей “Елена”// Алкей і Сапфо.Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

Твори Алкея яскраві та натуральні, всі слова підібрані бездоганно. Алкей майстер в алегорії, його смислові образи ідеальні, а порівняння прості та унікальні одночасно. Немає рівних йому і у виборі прикметників та доречності епітетів. В текстах зустрічаються чудові алітерації, та сонорика. Як і інші поети Алкей черпає надхнення від краси природи. Це видно з рядків-вітань весні, описів пор року, шторму на морі, описі тварин і т.д.

Одним з найвідоміших віршів Алкея вважається “Не розумію звади поміж вітрів...”

Не розумію звади поміж вітрів.
Шаліють хвилі, линуць сюди й туди...
А ми в розбурхану негоду
В чорнім судні серед хвиль кружляєм,
Жорстоко гнані нападом бурі злим.
Сягають хвилі аж до підніжжя щогл,
Вітрило наше розірвалось,
Тільки лахміття по вітру має.
Але найвище посеред хвиль лихих
Іще грізніший вал підіймається,
Біду віщує нездоланну,
Перше ніж пристань боги пошлють нам¹.

Образ корабля з пошматованими вітрилами посеред бурхливого моря пояснюють як образ “корабля-держави” серед “хвиль-потрясінь”, або як життя людини, що сповнене небезпек та випробувань у “житейському морі” повному рифів, штормів та інших небезпек².

¹ Алкей “Не розумію звади поміж вітрів” Пер. з давньогрец. // Антична література: Хрестоматія. К., 1938. С. 120

²Ковбасенко Ю.І. Антична література: навч.посіб. 2-ге вид. Розшир. Та доповн. К., Київський унів. ім. Б. Грінченка. 2012 С.97

Лесбоський поет вважається одним з перших поетів з яскраво вираженим політичним інтересом. Він не тільки демонструє громадянську самосвідомість, а й активно приймає участь у боротьбі за владу¹. Війна була однією з головних тем його поезії², а Афіней характеризує його як “дуже войовничого”³.

Як і будь який інший грек Алкей любляв вино, та часто згадував його у своїх творах. Лесбоське вино вважалося одним з найкращих, про це згадував Горацій⁴. Вживали вино греки в міру, адже пияцтво не входило до їх відпочинку. Варто зазначити, що вино потрібно було розбавляти водою, адже нерозбавлене вино вважалося дурним тоном в Греції. Тому коли Алкей звинувачував Піттака у вживанні нерозбавленого вина, то по суті ображав його.

На Питтака

На всех попойках бражник безудержный,

С утра пьянел он полными кубками

Неразбавляемого хмеля,

А по ночам клокотал в застолье.

Он не оставил прежних обычаев

И в новой доле, первый меж первыми,

Задорясь пьяными ночами

Так, что у бочек трещало днище...⁵.

Поезія Алкея відзначалася високим рівнем емоційності та експресії. В своїх віршах він не боявся виражати почуття, чи то любов, радість, чи то

¹ Степанцов С.А. Політична метафора у Алкея (крім корабля) М., С.11 (російською)

² Горацій Оди II.13

³ Афіней Бенкет мудреців XIV 23

⁴ Горацій Еподи IX 30

⁵ Алкей “На Питтака” Алкей і Саффо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

ненависть та смуток. В вірші “На Піттакі” Алкей висміює тирана не боячись використовувати образливі порівняння. Також він гарно використовує метафори та образи, створюючи відповідні образи. Лесбоський поет мав яскраво виражений інтерес до теми політики. Він часто писав про війни, перевороти, боротьбу за владу та інше. Також тема любові та стосунків, відзнайшла місце в його творчості¹. Він писав до Сапфо, виражаючи їй свої почуття, та отримав відмову². Не можна не відмітити місце вина та бенкетів в його творчості. Сама творчість Алкея ідеально підходила для виступів на симпосіях, в яких він звичайно брав участь, адже існує його зображення на одній з ваз. Так як Алкей був уроженцем острова Лесбос, то з самого дитинства в його житті фігурує море, яке також добре висвітлено в його поезії. Він описував морські подорожі, шторми та красу морського пейзажу.

Також слід зазначити, що його поезії притаманна наочна образність, прозорість висловлювання емоційна сила, в його творах зустрічаються різноманітні розміри, мелодійність та оригінальність будови строфи. Одна з них увійшла до історії віршування - Алкеєва строфа. Алкей, мав високу репутацію і входив до Дев'яти ліриків, деякі критики стверджують, що він перевершує інших. Афіней навіть називає його найбільшим поетом усіх часів, що підкреслює його значущість у літературі

Тексти Алкея були як популярні, а й активно вивчалися в освітніх установах. Відомі граматики, такі як Арістофан та Аристарх, а також учні Арістотеля, залишили детальні коментарі до його творів, що свідчить про глибокий інтерес до його творчості³.

¹ Степанцов С.А. Політична метафора у Алкея. Журнал актуальних гуманітарних досліджень 3/4.2017 С.11-20

² Naafs-Wilstra, M. C. “Indo-European ‘Dichtersprache’ in Sappho and Alcaeus.” *Journal of Indo-European Studies* 1987.C.273–283. C.279

³ David A. Campbell *Greek Lyric Poetry*. Том 1. 1990 С. 247

Діонісій Галікарнаський виділяє кілька ключових характеристик поезії Алкея, таких як височина, стислість і насолода, які поєднуються з силою. Ці якості роблять його вірші яскравими і незабутніми, що підтверджує його майстерність як поета. Горацій називав його творчість священною¹. Також Горацій пишається, що першим почав прославляти Алкея в Римі².

Образ Алкея, як в особистому, так і в суспільному житті, піддався критиці з боку багатьох сучасних дослідників, які представляють його як політичного шахрая і бунтівника, а також як п'яницю та розпусника. Ця негативна традиція перегукується з давнини і, можливо, ґрунтується на твердженнях Квінтіліана у тому, що Алкей створював обценные тексти. Незважаючи на це, Квінтіліан також зазначає, що у деяких своїх роботах Алкей демонструє високі літературні якості та критикує тиранію, що вказує на його складний та багатогранний характер.

Звинувачення у розпусті, спрямовані проти Алкея, часто ґрунтуються на християнському сприйнятті моральних норм древніх греків. Професор Фелтон із Гарвардського університету, аналізуючи застільні пісні Алкея, наголошує, що його відданість вину та ексцентричній поведінці не дозволяють поважати його образ. Він описує Алкея як безпринципну людину, яка виявляла ненависть до тих, хто його зачіпав, і не соромився в наклепі, що ще більше посилює його репутацію. Сприйняття особистості Алкея часто спотворене через аналіз його фрагментів поза контекстом, що призводить до помилкових висновків про його характер. Хоча Алкей очолював партію, що керувала державою, його звинувачення в пияцтві ґрунтуються на обмежених даних, таких як сколії, які не відображають усієї його сутності. Фрагменти поезії, що збереглися, зокрема, Алкея,

¹ Горацій Оди II 13

² Горацій. Послання I 19

можуть демонструвати нестачу глибокого поетичного духу і уяви, на відміну від творів Сапфо. Це підкреслює розбіжності у мистецькому рівні між двома поетами, де Сапфо видається більш піднесеною.

При аналізі текстів важливо враховувати контекст їхнього збереження. Багато фрагментів Сапфо були зафіксовані як зразки поетичної краси, що свідчить про високий рівень їхнього сприйняття в античності. Це створює певний культурний та історичний контекст для їхнього вивчення. Алкей у свою чергу цитувався з інших причин. Його пісні використовувалися для ілюстрації того, як поет створював твори на кожен випадок, що підкреслює його практичну спрямованість. Це робить його творчість більш приземленою та функціональною. Деякі фрагменти Алкея знаходять застосування в лексикографії та граматиці, де є прикладами для ілюстрації певних слів і синтаксичних конструкцій. Це свідчить про його значущість не тільки як поета, а й як джерела вивчення мови і стилю.

2.3. Життєпис та творчість Аріона

Слід зазначити, що біографічні дані Аріона більш скудні в порівнянні з Сапфо чи Алкеем. Та точно відомо, що Аріон був уродженцем міста Метімна на острові Лесбос¹. Його дату народження важко визначити, але зазвичай вважають, що він був сучасником і другом тирана Коринфа - Периандра (625-585рр. до н.е.).

Більшість свого життя він провів при дворі Периандра. Про його родину, на жаль нічого невідомо. Найбільше Аріон запам'ятався історією про втечу від піратів, яка породила достатньо міфів².

Геродот розповідає, що коли Аріон переміг в музичному змаганні на Сицилії³. Та опинився в небезпеці, через моряків з якими плів додому, адже ті вирішили вбити Аріона та присвоїти собі його виграш. Перед Аріоном з'явився вибір або скоїти самогубство, та бути похованим на суші належним чином, чи бути викинутим за борт корабля. Наостанок поет вирішив заспівати хвалу Аполлону, супроводжуючи її грою на кіфарі, дана пісня привернула увагу декількох дельфінів. У результаті Аріон стрибнув у море і один із дельфінів врятував його та доставив до святилища Посейдона. Нажаль дельфін загинув, та йому було встановлено пам'ятник.

Після порятунку, Аріон розповів про свої пригоди тирану Коринфа - Періандру, який наказав поховати дельфіна та встановити йому пам'ятник. Згодом Періандр дізнався, що до Коринфа приплив той самий корабель на якому плів Аріон. Команда корабля стверджувала при розмові з Періандром, що Аріон помер та був похований. Тиран вимагає присягтися

¹ Геродот Історія I 23

² Lauren Curtis *Becoming the Lyre: Arion and Roman Elegy* 2017 С.

³ Carl Shaw . *Satyrs, Dolphins, Dithyramb, and Drama \Reconstructing Satyr Drama* 2021 С. 674

перед пам'ятником дельфіна, що тій ї зробили, та тут зненацька з'являється Аріон. В результаті тиран наказав розіп'яти команду.

Ця історія, вперше викладена Геродотом, була адаптована та переосмислена в інших літературних творах. Наприклад, Лукіан Самосатський створив дотепний діалог між Посейдоном та дельфіном, який врятував Аріона, це наголошує на впливі міфів на культурну спадщину¹.

Августин з Гіппона зазначає, що язичники сприймали Аріона як історичну особистість, проте сучасні дослідники, такі як Юніс Берр Стеббінс, вказують на відсутність історичності в цій історії. Аріон і дельфіни розглядаються як фольклорні мотиви, пов'язані з божеством Аполлоном, що підкреслює їхнє символічне значення в міфології.

Епізод з піратами в міфології можна інтерпретувати як відображення долі Мелікерта, який, подібно до своєї матері Іно, робить стрибок у морі. Цей момент символізує його трансформацію в героя Палемона, що наголошує на важливості ритуалів та обрядів, пов'язаних з його культом, таких як Істмійські ігри, де переможці нагороджуються безплідним вінком.

Схожа є історія про Тараса, сина Посейдона, також ілюструє тему порятунку та заснування міста². Після потоплення корабля Тарас був врятований дельфіном, завдяки якому перетнув море та заснував м.Тарас в Італії.

Міф про Діоніса та моряків, описаний у гомерівських гімнах, також демонструє цю тему. Пірати, намагаючись спіймати бога, та стикаються з його божественною силою, коли щогла починає проростати. Це перетворення моряків на дельфінів символізує їх покарання та зв'язок з морем, що підкреслює важливість поваги до божеств.

¹ Acosta-Hughes Benjamin. Arion's Lyre: Archaic Lyric into Hellenistic Poetry 2010.Princeton C.

²Павсаній Опис Греції X 10 8

Ці три міфи об'єднані ідеєю про порятунок та перетворення, де залучення богів має важливу роль¹. Такі історії відображають зв'язок між героями та богами, створюючи нові міфи, що продовжують жити в культурі. Тобто представлена міфологія перш за все відображає значні зв'язки між людьми та божествами, а також важливість ритуалів та обрядів у житті греків того часу.

Аріон вважається засновником дифірамбічної поезії та автором терміна "дифірамб"². Його творчість здобула визнання в античності, і Геродот підкреслює його унікальність як виконавця на лірі, а також його роль у створенні та викладанні дифірамбу в Коринфі³.

Незважаючи на те, що дифірамб вперше згадується Архілохом, Аріон, на думку дослідників, значно розвинув цю форму мистецтва⁴. Він додав хорові елементи, що зробило дифірамб більш художнім та виразним. Аріон також зробив важливий внесок у реформу дифірамбу, який став виконуватися в колі, відомому як *kuklios choros*⁵.

З іншого боку, Аріон пов'язаний з витоками трагедії. За свідченням Івана Діакона, він першим ввів елементи драми в трагедію, що було відзначено Солоном у його поемі "Елегії". Це підкреслює значущість Аріона у поезії, та в театральному мистецтві.

На жаль від творчості Аріона збереглося лише невеликі фрагменти, тому повний аналіз його творчості неможливий. Та на основі збережених фрагментів і свідчень античних можна зробити деякі висновки. В його творчості переважали міфологічні та релігійні мотиви, пов'язані з культом

¹ Hunter Richard. "Greek Elegy," in T.S. Thorsen, ed., *The Cambridge Companion to Latin Love Elegy* Cambridge. 2013. C. 29 23–38.

² Scioli, Emma *Dream, Fantasy, and Visual Art in Roman Elegy*. Madison. 2015. C.

³ Геродот *Історія* I 23

⁴ Kowalzig Barbara. *Dancing Dolphins on the Wine-Dark Sea: Dithyramb and Social Change in the Archaic Mediterranean* in Kowalzig and Wilson 2013. C. 51

⁵ Armand D'Angour *How the Dithyramb got its shape*. 1997 C. 338 pp. 331-351

Діоніса та Посейдона. Як приклад найвідоміший та найкраще збережений його фрагмент:

“Верховный из богов, морской владыка Посейдон с золотым трезубцем, сотрясающий землю царь вздымающейся морской воды, плавающие звери танцуют вокруг тебя с плавниками и легко связанными ловкими взмахами ног, курносые грубые гончие с щетинистой гривой, любители дельфинов Музы, морские создания богинь-дочерей Нерее, которые были у него от Амфитриты, звери, которые несли странника по Сицилийскому морю к берегу Тенара в стране Пелопса, пахали нехоженую борозду поля Нерее верхом на своих горбатых спинах, когда коварные люди выбросили меня из пустого корабля, скользящего по волнам, в пурпурные морские волны океана.”¹

Прочитавши цей фрагмент хочеться виділити його гарно відображену міфологічну морську сцену, яка наповнена символікою влади і сили природи. Зв'язок між природою і божественним впливом у цьому контексті стає особливо значущим. Тобто цей фрагмент не тільки ілюструє міфологічні елементи, а й підкреслює глибокий зв'язок між людиною, природою та божеством

Аріон залишив помітний слід в історії літератури та мистецтва, його досягнення у дифірамбічній поезії продовжують вивчатися та цінуватися. Його історія життя та творчості продовжує надихати науковців та художників і до сьогодні.

¹Edmonds John Maxwell // *Lyra Graeca* III. London. Heinemann. С.478-479.

Розділ 3. Симпосіальні союзи та фіас Муз

3.1 Симпосії як соціальне явище

Симпосіум - це соціальний інститут, що поєднує дорослих чоловіків, наділених громадянським статусом, для спільного пиття та спілкування¹. Греки вважають за краще пити вино в компанії, це підкреслює їх цінність спілкування та спільного проведення часу. Симпосій був спільною подією для всі учасників, тому його програма могла змінюватись, що дозволяє кожному учаснику зробити свій внесок у загальне задоволення. Цей захід задіює всі п'ять почуттів: слух, смак, дотик, нюх, зір, що робить його багатограним та насиченим².

На початку симпосіуму призначався «лідер», який контролював процес, пропонував теми для виступів, а також організовував відпочинок та визначав кількість та міцність вина³. Група учасників на симпозіумах могла складатися з різних соціальних верств, включаючи аристократів, їхніх слуг і рабів, і навіть «непроханих» (аклетои). Головними учасниками являлися - повноправні члени симпотичного кола, відомі як «друзі» або «товариші», які були дорослими чоловіками аристократичного походження. Вони забезпечували розкішні банкети та могли організовувати симпозіуми у своїх будинках, у спеціально відведеній кімнаті - андроні.

Також приймали участь і молоді раби, які отримали вхід через свій гарний зовнішній вигляд. Незважаючи на їх низьке соціальне становище, вони все ж таки відігравали значну роль у симпосіумах, виконуючи функції блазнів і розважаючи більш високопоставлених учасників, та

¹Лісарг Ф. Вино в потоці образів. Естетика давньогрецького бенкету. Переклад з фр. Є.. Решетникової М.:Нова літературна освіта. 2008. С.17

²Лісарг Ф. Вино в потоці образів. Естетика давньогрецького бенкету. Переклад з фр. Е. Решетникової М.:Нова літературна освіта. 2008. С. 28

³ Плутарх Застільні бесіди І 4

навіть так їх статус не змінювався. Підкреслюється, що молоді люди, які брали участь у симпосіумах, не розслаблялися у звичній позі - лежачи, а сиділи¹.

Так звані “непрохані” гості, були вільнонародженими та збіднілими аристократами, які, втративши економічну стабільність, не могли більше запрошувати друзів до себе в андрони. Незважаючи на це, вони брали участі у симпосіумах, хоч і не на рівних умовах.

Симпосіум в Греції був доступний не лише для чоловіків, а й для певної групи жінок - гетер. Гетери були добре освічені, вміли грати на музикальних інструментах - барбітон, авлос або флейта, а також володіли танцями, гімнастикою та розумілися в мистецтві. Вони додавали різноманітність та динаміку в соціальні взаємодії.

Учасники симпосіума розташовувалися так, щоб всі один одного бачили. Диванчики, яких нараховувалося від семи до одинадцяти, говорять про обмежену кількість учасників від 14 до 27². Ложа розташовувалися уздовж трьох стін так, щоб за спинами учасників нічого відбуватися не могло, саме це забезпечувало відкритий простір, щоб кожен бенкетуючий міг підтримувати зоровий контакт з іншими учасниками.

Завдяки археологічним розкопкам були виявлені саме такі невеликі банкетні зали, які використовувалися для колективних трапез. Хоча розміри цих приміщень скромні, їх кількість у святилищах, таких як святилище Артеміди Бравронії, говорить про значущість спільних трапез для суспільства³. У кожній із дев'яти залів знаходилося по одинадцять лож. Організація простору в банкетній залі також має значення. Учасники розташовуються так, щоб бачити і чути один одного, що сприяє вільному

¹ Ксенофонт Бенкет I 8

² Oliver Taplin. Literature in the Greek World C.47

³ Лісарг Ф. Вино в потоці образів. Естетика давньогрецького бенкету. Переклад з фр. Є.. Решетникової М.:Нова літературна освіта. 2008. С.28

обміну промовами та ідеями. Це створює атмосферу рівності та залученості, де кожен може висловити свої думки, почуття та ідеї.

Окрім розташування в залах слід також обговорити правила гарного симпосія, найкраще їх можна побачити в наведеній цитаті:

“Чиста сьогодні долівка, вже руки водою омиті
 Й келихи; цей на чоло вже закладає вінок,
 Той он сусідові миро коштовне подав у фіалі,
 Амфора на видноті, втіхи зарука, стоїть.
 Інший вино з неї ллє, запевняючи, що не забракне —
 В кухлях шумує п'яний, світлий медовий напій.
 А посередині ладан розвіює пахощі ніжні.
 Б'є з прохолодних джерел ніжна криштальна вода.
 Зваблюють зір калачі підрум'янені; білого сиру
 Й меду густого вагу ледве що втримує стіл,
 Серед покою красується вівтар, вінками повитий.
 В домі, куди не поглянь,— танці, веселощі, спів¹.

...

Прочитавши уривок вірша можна дійти до висновку, що в першу чергу звертали увагу на чистоту навколишнього простору і фізичну чистоту бенкетуючих, це говорить про моральну чистоту учасників. Жертвенник і кратер займають центральне місце в ритуальних практиках, символізуючи важливість жертвоприношень. Ці об'єкти є сполучною ланкою між людьми і божественними силами, відбиваючи духовні та культурні традиції суспільства. Пам'ятний простір, де вони розташовані, стає місцем об'єднання молитов і ритуалів².

¹ Ксенофан Вірш. // Золоте руно. З античної поезії: Збірка. К.: Веселка, Пер. А. Содомора. 1985.

² Bowie, Ewen L. “Early Greek Elegy. Symposium and Public Festival”. The Journal of Hellenic Studies 106 (1986), 13–35.

Кожен виступ учасників супроводжувався передачею загальної чаші вина, яка передавалася від однієї людини до іншої. Коли чаша доходила до учасника, він мав виконати свій виступ. Цей порядок сприяв рівності серед учасників та створював атмосферу здорової конкуренції. Кераміка, що була представлена на симпозіумах, також служила важливим елементом культурних та соціальних заходів у давньогрецькому суспільстві. Ці вироби часто прикрашалися зображеннями бога Діоніса, який асоціювався з вином, веселощами та святами. Окрім Діоніса, зображували ще й сатирів, що підкреслює зв'язок між міфологією та ритуалами, пов'язаними з питтям¹.

Вино як культурний індикатор відображає соціальні та філософські аспекти античного світу. Чисте та розбавлене вино символізують різні рівні сприйняття та взаємодії у суспільстві. Змішування вина з водою не є випадковим процесом, а є свідомим вибором, який підкреслює важливість пропорцій. Кратер, що використовується для змішування напою, стає центральним елементом на симпозіях, де збираються люди для спілкування та обміну ідеями. Він служить не тільки як практичним, а й символічним об'єктом - об'єднує учасників. Ця дія має глибоке коріння в традиціях та ритуалах, пов'язаних з винопиттям. Змішування пропорцій може змінюватись, що дозволяє адаптувати напій до споживчих уподобань. Існують різні варіанти змішування, такі як три частини води на частину вина або п'ять до трьох².

У Греції вживання вина є важливою соціальною практикою, яка об'єднує людей. Та учасники відвідують симпозій не тільки щоб випити вина, а щоб насолодитися спілкуванням, музикою на підтвердження цієї думки є дуже гарна цитата Плутарха:

¹ Osborne Robin. *Archaic and Classical Greek Art* (1st ed.). New York. 1998. С. 149.

² Гесіод. *Праці та дні* 596

«Человек разумный идет на пир не с тем, чтобы до краев наполнить себя, как пустой сосуд, а с тем, чтобы и пошутить, и посерьезничать, и поговорить, и послушать, что у кого кстати придет на язык, лишь бы это было и другим приятно»¹.

Учасники насолоджувалися звуками музики, ароматами їжі та візуальними враженнями від навколишнього оточення – вірші, пісні, танці, ігри та застільні бесіди². Спочатку обговоримо поезію та музику, та їх місце на симпосіумі. Читання поезії було важливою частиною дозвілля у давньогрецьких симпосіумах, де поети, такі як Алкей, Архілох та Анакреонт, займали центральне місце. Учасники не лише насолоджувалися творами відомих авторів, а й мали змогу самі продемонструвати свої власні таланти у поезії та інтелектуальних бесідах³.

Спів також відігравав значну роль у симпосіумах, схолії виконувалися кожним симпосіастом по черзі в кімнаті, проти часової стрілки.

Вино відіграє центральну роль симпосії, перетворюючись із простого напою на важливий елемент взаємодії. Напій не тільки сприяє розслабленню, а й стає основою для багатьох ігор та жартів. Тобто, вино набуває нового значення, впливаючи на атмосферу та поведінку учасників. Посуд, який використовується для вина, також стає об'єктом гри та маніпуляції. Вони можуть сприйматися як іграшки або навіть як тіла, що додає елемент гри в процес бенкету. Ця взаємодія між людьми та предметами створює унікальну динаміку, де кожен елемент має значення.

На симпосіумі не тільки смакували вином, слухали музику чи поезію, а й грали в ігри. Адже сімпосій є унікальним простором, наповненим активностями, які сприяють взаємодії учасників. Тут можна зустріти ігри

¹ Плутарх Бенкет семи мудреців II 147

² Плутарх Застільні бесіди I 4

³ Jan Skarbek - Kazanecki. Symposion and Philanthropia in Plutarch The Ancient Greek Symposium as Space for Philosophical Discourse: Xenophanes and Criticism of the Poetic Tradition, "Tekstualia" 1/8 (2022), p. 3-24

на спритність, кмітливість та пам'ять. Учасники вільно переміщалися від однієї гри до іншої, що наголошує на динамічності цього заходу¹.

Ігри з вином у давньогрецькій культурі є не тільки розвага, але й спосіб взаємодії з навколишніми предметами. Симпосії, де збиралися учасники, пропонували безліч можливостей для прояву спритності та креативності, використовуючи винне начиння не за прямим призначенням. Це створювало унікальну атмосферу, де кожен міг продемонструвати свої навички та вміння.

Одним з найцікавіших елементів цих ігор є бурдюк, або “askos”, який виготовлявся з м'якої вивернутої овечої шкіри. Ця посудина не тільки служила для зберігання вина, але й ставала об'єктом для різних вправ. Текстура бурдюка, що зберегла сліди фарбування, додавала естетичну цінність та підкреслювала його унікальність у контексті ігор. У роботі «Кіклоп» - Евріпіда, бурдюк символізує хитрість та винахідливість Одиссея². Він використовує цей предмет, щоб обдурити свого ворога, що наголошує на його стратегічному розумі. Бурдюк, будучи круглим і слизьким, є фізичною і метафоричною перешкодою. Утриматися на ньому стає справжнім випробуванням, - це і смисл даної гри. Змащування бурдюка жиром додає елемент складності завдання³.

Ще однією грою на симпозіумах були так звані “балансуючі судини”. Учасники могли показати свою спритність, утримуючи судини на різних частинах тіла, що потребувало не лише фізичної сили, а й координації. Ці вправи були різноманітними та дозволяли кожному учаснику знаходити свої власні способи взаємодії з предметами, що робило процес захоплюючим та непередбачуваним. Цікаво, що в цих іграх учасники забували звичні жести та пози, відкриваючи для себе нові способи руху.

¹ Михайлін В. Давньогрецька симпозіастична культура та проблема походження афінського театру Самара “Уфорт” 2011 С.259

² Еврипід. Киклоп. 145—153

³ Платон Пир 190

Це створювало атмосферу свободи та креативності, де норми поведінки могли бути порушені. Учасники могли використовувати будь-які частини тіла для утримання судин, крім рук, Винятком є ще й голова, тому що балансувати з посудиною на голові, немає нічого незвичайного. Все це додає елемент виклику та веселощів.

Гра в коттаб, про яку згадує Афіней, була популярною в давньогрецьких симпосіях¹. Вона привертала увагу не тільки учасників, а й художників, які зображували її на посуду. Сенс гри полягала не в тому, щоб випити вино, а в умінні метати його в ціль. Коттаб вимагав від гравців не тільки фізичної спритності, але й правильної техніки кидка².

Гра, описана у тексті, має різні форми залежно від обраної мішені. Перший тип гри включає стрілянину вином по шапочках жолудів, які плавали в воді, головна ціль - потопити їх. Другий тип гри заключає стрільбу вином по диску, який знаходиться на вершині високої жердини. Учасники намагаються збити диск, який потім падає з гучним звуком. Цей варіант гри згадується в текстах, да дещо рідше ніж перший варіант гри.

Також дана гра, має елементи ворожіння, де учасники прагнуть передбачити майбутнє, отримуючи відповіді на свої наміри. Успішний результат гри символізує успіх у коханні, що підкреслює важливість намірів та їх зв'язок із результатами. У цьому контексті коттаб як форма гри стає способом взаємодії з долею, хоча і не позбавлений елементарної випадковості.

Таким чином, гра є цікавим поєднанням фізичної активності та соціальної взаємодії. Різноманітність мішеней та способів гри робить її захоплюючою та привабливою для учасників, що підтверджується історичними зображеннями та текстами. Ця гра служила не тільки розвагою, але й способом продемонструвати свої навички перед іншими

¹ Афіней Бенкет мудреців XI 58

² Афіней Бенкет мудреців XV 5

учасниками симпосія¹. Хочу зазначити, що ігри з вином у давньогрецькій культурі були не лише способом розваги, а й способом самовираження. Вони дозволяли учасникам досліджувати свої фізичні можливості та взаємодіяти з навколишнім світом, створюючи унікальні моменти спілкування та веселощів.

У VI столітті відбулися зміни в музичних і поетичних формах, коли на симпосіях замість професійних оповідачів стали виступати хори або самі учасники бенкету, які мають достатню освіченість для виконання. Це призвело до виникнення нових поетичних жанрів, таких як лірична та елегічна поезія, які створювалися спеціально для виконання на бенкетах, наголошуючи на зв'язку між поезією та культурою застілля. Важливим аспектом симпосія є його здатність служити місцем для реалізації метафор та ілюзій. Це стосується як поетичних, так і візуальних елементів, які збагачують загальне сприйняття того, що відбувається.

Сімposій був надзвичайно важливою темою в грецькій літературі та театрі, про що свідчать п'єси Арістофана, такі як "Оси" та "Лісістрата", Платон приділив цілий діалог в своєму творі - "Бенкет". У цьому творі історичні особистості, включаючи Сократа та Арістофана, збираються на симпосіях, щоб обговорити кохання, що наголошує на культурному значенні цього заходу. В "Законах" - ще одному творі Платона, симпосій розглядається як спосіб розвитку чесноти в громадянах. Ксенофонт, у свою чергу, також мав діалог під назвою "Бенкет", в якому Сократ та його співрозмовники обговорюють свої гордості та досягнення. Це підкреслює, що симпосії не тільки розважали, але й служили важливою платформою для філософських роздумів та морального виховання.

Переходячи до висновків хочу зазначити, симпосій був важливою частиною давньогрецької культури, де чоловіки збиралися для обміну

¹ Лісарг Ф. Вино в потоці образів. Естетика давньогрецького бенкету. Переклад з фр. Е. Решетникової М.:Нова літературна освіта. 2008. С.111

думками та насолоди вином. Ці збори сприяли зміцненню соціальних зв'язків та культурних традицій. Поезія та музика відіграють центральну роль. Різноманітність поетичних форм, поданих на цих заходах, свідчить про глибоку повагу до мистецтва та його зв'язок із соціальними ритуалами. Що ігри та жарти стають не просто розвагою, а способом висловити глибокі ідеї та почуття. Тобто симпосій стає не просто святом, а важливою соціальною подією, яка зміцнює зв'язки між людьми. Це ритуал, який поєднує учасників у єдиному досвіді, дозволяючи їм насолоджуватися моментом та створювати спогади, які залишаться з ними надовго. В цілому, симпосій являє собою складне переплетення ігор, спілкування та культурних метафор. Це простір, де учасники можуть вільно висловлювати себе, досліджувати нові ідеї та насолоджуватися спілкуванням у невимушеній обстановці.

Симпосії у Стародавню Грецію був важливою соціальною подією і завдяки збереженій кераміці ми можемо побачити сцени цих таких заходів. Найчастіше такі сцени зображувалися на кіліках та чашах на ножках.

3.2 Симпосіум та фіас Муз на Лесбосі

На острові Лесбос існувала родова аристократія, яка підтримувала чоловічі та жіночі спільноти, такі як гетерії та фіаси. Алкей та Сапфо були відомими поетами свого часу, що представляли різні сторони культурного життя Лесбосу. Алкей був пов'язаний з гетерією та симпосіумом, а Сапфо очолювала фіас, який мав популярність. Їхня творчість відображала соціальні та культурні реалії того часу.

Спочатку обговоримо фіас Сапфо. На острові Лесбос, в Мітиленах Сапфо організувала поетичний гурток молодих жінок, який став відомим як "Дім Музи" або фіас Муз. Він був відомий і за межами о. Лесбос, тому до нього з'їжджалися дівчата з усієї Греції.

Сапфо навчала там своїх учениць етикету, писати вірші, співати, танцювати, розуміти і цінувати красу - всього, що повинна вміти хороша господиня¹. Існує припущення, що, будучи керівницею, Сапфо могла надихати своїх учениць на заняття поезією. Однак це залишається під питанням, оскільки немає достатніх доказів, які б підтверджували активну участь дівчат у створенні віршів². Частина творчості Сапфо присвячена цим жінкам, решта творів - музам. Сапфо складала весільні епітафії для дівчат, які виходили з її кола, разом з п'єсами, що виконувалися на лірі³.

Інколи Сапфо звертається до конкретних Муз:

“І ти Калліопа, і ти ...”

Цікавим являється те, що Калліопа це муза епічної поезії, а Сапфо писала ліричні твори.

¹ Hallett J.P. Sappho and her social context: feeling and sensuality // Signs. 1979. Том № 4. С. 10 С.447-464

² Суріков І.Є. Сапфо. Молода Гвардія. М., 2015 С. 230 (російською)

³ Суріков І.Є. Сапфо. Молода гвардія. М., 2015 С.272 (російською)

Її твори, що дійшли до нас фрагментарно, дозволяють зазирнути у світ давньогрецького суспільства, його цінностей та уявлень про кохання, дружбу та богів. Важливим аспектом розуміння Сапфо є контекст її життя, а саме – острів Лесбос та його вплив на формування її світогляду. Прийнято вважати, що жінки на Лесбосі мали більшу свободу і незалежність, ніж в інших регіонах Греції, наприклад, в Аттиці. Це припущення підкріплюється самої лірикою Сапфо, де простежується як опис глибоких почуттів до жінок, а й атмосфера відносної свободи і відкритості у відносинах з-поміж них. Можливо, саме це ліберальне соціальне оточення сприяло розквіту поетичного таланту як самої Сапфо, а й інших жінок-поетес на острові¹.

Релігійні практики древніх греків також відбито у творчості Сапфо. Стародавні греки були глибоко релігійні, їхнє життя було тісно переплетене з культом богів і богинь. Центральними обрядами були молитви та жертвопринесення². Молитви греків стосувалися звичайнісіньких речей: успішного врожаю, багатства, здоров'я та продовження роду. Жертвопринесення, своєю чергою, були важливим елементом ритуалу, покликаним задобрити богів. Як жертви використовувалися бики, кози та свині. Тварину заколювали на вівтарі – жертovníку, що часто розташовувалося просто неба, після чого спалювали, вважаючи, що дим доносить жертву до олімпійських богів³. Частину м'яса залишали для спільної трапези – бенкету, що символізує єднання з богами. Крім тварин, приносили перші плоди, предмети розкоші, а також виливали вино, мед чи молоко. Відлуння цих обрядів ми бачимо і в творах Сапфо, наприклад, у рядках:

¹ Мякін Т.Г. Сапфо. Мова, світогляд, життя. СПб. Алетея. 2004. С.240 (російською)

² Cartwright Mark. Ancient Greek Religion. 202

³ Суріков І.Є. Сапфо. Молода гвардія. М., 2015 С.272 (російською)

“Белую козу для тебя в жертву...”, “ Вот встала луна огромным кругом, Вот вокруг алтаря обстали жрицы...”¹

Цікаво порівняти стосунки Сапфо з учасницями фіасу, із стосунками Сократа та його учнів, як це робили деякі древні автори. І Сапфо, і Сократ виступали у ролі наставників, прагнучи привести своїх супутників до ідеалів краси та досконалості, розвиваючи їхній інтелектуальний і духовний потенціал. Цей аспект підкреслює не лише романтичну, а й менторську складову відносин у колі Сапфо, де панували дружба, довіра та взаємодопомога. Зображення Сапфо як керівника хору в одній з епіграм вказує на її лідерські якості та вплив на оточуючих.

“В храм волоокой богини Геры толпою идите,

Девы лесбосские, там пляску начните свою;

В честь богини составьте вы хор, и стройная Сапфо

Вас поведет под звуки лиры своей золотой.

Весело кружитесь вы, руками в такт ударяя,

И как богиня, она песни свои вам поет”².

Це ще одне свідчення її значущості не лише як поетеси, а й як впливової постаті у своїй спільноті.

Фіас, очолюваний Сапфо, був релігійною установою, де життя жінок нагадувало постійне богослужіння. Жінки у фіасі Сапфо не просто служили божеству, а й брали активну участь у житті, що робило їх досвід унікальним. Ця спільнота стала місцем, де можна було поєднувати духовність із особистими переживаннями. Це свідчить про те, що такі

¹ Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

² Сапфо

практики були важливою частиною культури та релігійного життя давніх греків. Обряди не лише зміцнювали зв'язок із богами, а й об'єднували людей у проведенні спільних святах.

Серед античних ваз, які зображують діяльність жінок, є серія яка присвячена музикантам, в тому числі на одному червонофігурному калатосі зображена Сапфо з лірою. Ця ваза являється однією з найраніших вцілілих зображень Сапфо.

На закінчення, творчість Сапфо є унікальним вікном у світ давньогрецького суспільства, дозволяючи нам побачити не лише красу її поезії, а й зрозуміти соціальний контекст, який її сформував, взаємозв'язок релігії та повсякденного життя, та специфіку жіночих відносин у давній Греції. Лесбос, її рідний острів, відіграв незаперечно важливу роль у становленні Сапфо як особистості і як великої поетеси, чиє ім'я продовжує нас надихати століттями.

Поряд з фіасом на Лесбосі також існував і симпосіум. Як вже писалося вище, симпосій - це банкет, що проводився для чоловіків з метою насолодитися поезією, музикою, вином та іграми. На острові Лесбос Алкей був дуже відомим поетом і звичайно приймав участь у симпосіумі, на якому читав свої вірші. Алкей у своїх рядках про вино наголошує на важливості симпотичних традицій, які зберігалися протягом століть. Його згадка про «из чаш Тейских летят капли вина»¹ вказує на те, що випивка була невід'ємною частиною культурних ігор та взаємодій у суспільстві.

Алкей також застерігає про негативні наслідки вживання вина, «Если вино сковывает разум, он часто опускает голову и винит себя, сожалея о

¹ Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

сказанном, но уже слишком поздно брать свои слова обратно»¹. Це попередження підкреслює двоїстість вина як джерела радості та потенційного джерела проблем. Взаємозв'язок між вином і поезією в симпотичному контексті проявляється в тому, що обидва явища здатні витіснити турботи та відкривати внутрішній світ людини. Алкей стверджує, що вино може бути «вино вытесняет заботы из ума» и что «вино — это окно в человека»², що також можна віднести до поезії, яка розкриває глибинні почуття та думки.

Незважаючи на паралелі між впливом вина та поезії, важливо відзначити, що вони не функціонують однаково. Вино може надихати на творчість, але процес написання поезії потребує глибшого осмислення та самовираження. Таким чином, зв'язок між вином та поезією стає багатозаровим, відкриваючи нові горизонти для розуміння людської природи та культурних традицій.

¹ Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)

² Там само

Висновок

Хоча біографічний матеріал про Сапфо нечисленний і суперечливий, він, має велике значення для визначення впливів, які сформували Сапфо як поетесу. Можливо, Сапфо була пов'язана з віруванням у "Матір ідей", яке, як відомо, мало значний вплив на поезію Сапфо. Також ймовірно, що найважливішою частиною життя Сапфо були танці, якими вона керувала. Якою б не була ця асоціація, вона відіграла важливу роль у житті поетеси. Архаїчна Греція знала одну з найвеличніших жінок в історії. Сапфо була надзвичайно унікальною і талановитою поетесою, чия поезія відобразила світогляд і світовідчуття жінок того часу, і показала його сучасному світу.

Творчість Сапфо, легендарної поетеси острова Лесбос, досі захоплює свою емоційну глибину і новаторський підхід до опису жіночого досвіду в Стародавній Греції. Фрагменти її лірики, що дійшли до нас, дозволяють заглянути у світ, де любов, шлюб і материнство були не просто життєвими етапами, а визначальними факторами соціального статусу і самовизначення жінки. На відміну від традиційної чоловічої поезії, зосередженої на подвигах та війні, Сапфо запропонувала безпрецедентно чесний та інтимний погляд на світ почуттів. Її любовна лірика — не просто опис пристрасті, а глибоке занурення в емоційний спектр кохання, від екстатичного захоплення до болісної туги. Вона відкрила нові грані цього почуття, показавши його як всеосяжну силу, здатну як піднімати, так і руйнувати. Сапфо не боїться зобразити як "світлі", так і "темні" сторони кохання, демонструючи всю складність та суперечливість людських емоцій. Це не просто опис романтичних переживань, а створення емоційно насиченого світу, що досі викликає відгук у читачів. Особливість поезії Сапфо полягає в її унікальній мові, пронизаній щирістю та безпосередністю. Вона майстерно використовує метафори і

порівняння, створюючи яскраві образи, що запам'ятовуються. Її вірші не просто передають почуття, вони змушують читача їх переживати разом із поетесою, відчуваючи всю повноту емоцій.

Цей новаторський підхід до вираження почуттів вплинув на розвиток ліричної поезії і став основою для багатьох наступних поколінь поетів. Однак, важливо розуміти, що кохання в поезії Сапфо невіддільне від соціальної реальності давньогрецької жінки. Шлюб був не так виразом особистих почуттів, як виконанням соціальної ролі. Він визначав становище жінки у суспільстві, її статус та можливість продовження роду. Хоча деякі фрагменти натякають на внутрішній конфлікт між особистим бажанням та громадськими очікуваннями, загалом поезія Сапфо відображає прийняття цієї ролі, хоч і крізь призму особистого сприйняття. Сум, наприклад, виражена в епітафіях, швидше за все, пов'язана не з неприйняттям шлюбу як такого, а зі втратою безтурботного дівочого життя та переходом у новий, більш відповідальний соціальний статус.

Сучасні дослідження творчості Сапфо враховують контекст її часу, розглядаючи її поезію як унікальне джерело інформації про духовний світ давньогрецьких жінок. Це не просто опис індивідуального досвіду, а можливість побачити соціальні норми, культурні цінності та стереотипи, які визначали життя жінок у Стародавній Греції. Тому вивчення лірики Сапфо як відкриває глибину її таланту, а й дозволяє поглянути історію з несподіваної, жіночої перспективи, розширюючи наше розуміння минулого. Навіть втрата більшої частини її творів не применшує значення фрагментів, що залишилися – вони доносять до нас луну голосу, який століттями надихав і продовжує надихати. Вивчення поезії Сапфо – це діалог з минулим, який збагачує наше розуміння як самої поезії, так і людської природи загалом.

Творчість Алкея є протилежною до творчості Сапфо, в його роботах переважає тема війни, політики, та в деякій мірі розврату. Алкей вніс

великий вклад в історію давньогрецької поезії і не можна невідзначити його вплив на майбутні покоління. Деякі фрагменти Алкея використовувалися в лексикографії та граматиці для демонстрації мовних конструкцій та метрики. Алкей був поетом який пережив вигнання і навіть не один раз, а двічі, це мало вплив на його поезію. В ній відображається страждання, розпач, смуток за рідною землею, та певна соціальна ізоляція. До того ж Алкей був сатириком, що критикував політичних діячів. В його віршах зустрічаються гострі висказування та прокльони, наприклад вірш “На Піттака”

Це підкреслює різноманіття застосування його творів у різних галузях знання, від історії до філософії. Таким чином, його творчість стала важливим джерелом для вивчення мови та культури того часу. Незважаючи на фрагментарність текстів, що збереглися, вони містять глибокі ідеї про значення громадянської доблесті. Творчість Алкея та інших поетів не лише збагачує наше розуміння літератури, а й є важливим свідченням про цінності та ідеали давньогрецького суспільства. Їхні слова продовжують жити в пам'яті та надихати нові покоління, підкреслюючи значущість людської доблесті та єдності.

Аріон, поет-легенда, його біографічні дані нечисельні, а з його ім'ям фігурує багато легенд, загадок та міфів. Єдине, що точно нам відомо, то це те що Аріон був винахідником дифірамба - який значно доповнив поезію. Нажаль від творчості Аріона збереглося дуже мало, в другому розділі було процитовано його уривок.

Таким чином, творчість Сапфо та Алкея не тільки відображає культурні традиції Лесбосу, а й показує, як поезія може бути засобом самовираження та особистого зв'язку з навколишнім світом. Їхні роботи залишаються значущими та актуальними, підкреслюючи важливість особистих почуттів у колективних обрядах.

Порівнюючи творчість Сапфо та її сучасника Алкея, можна визначити основні теми, які простежуються в їхній поезії. Цей аналіз показує, що лірика Алкея містить теми, які в основному безпосередньо пов'язані з чоловіками, тобто соціальне та політичне життя. У випадку Сапфо, твори є емоційними та чуттєвими віршами, сповненими любові, пристрасі та веселощів. Таким чином, досліджуючи творчість ліричної поетеси, ми можемо зрозуміти та пізнати зовнішній світ з двох аспектів: жіночого та чоловічого.

Вивчення давніх текстів потребує врахування умов їх збереження. Фрагменти поетів, таких як Сапфо та Алкей, збереглися з різних причин. Сапфо цінували за поетичну красу, тоді як Алкей був відомий своїми застільними піснями та військовими гімнами, які ілюстрували його вміння адаптувати творчість до конкретних подій.

Говорячи про симпосіум, варто відмітити, що вони відігравали значну та багатогранну роль у політичному житті Стародавньої Греції. Це були не просто бенкети, а важливі соціальні інституції, що впливали на різні аспекти життя грецького суспільства. Симпосії були місцем де поети представляли свої твори, музиканти виконували музику, а філософи обговорювали свої ідеї. Це сприяло поширенню та розвитку мистецтва. Виступи Алкея та Аріона на симпосіумах мали вагоме значення. Щодо політичної ролі симпосіумів, то треба відмітити, що вони могли використовуватися для проведення неофіційних політичних переговорів та укладення угод між політичними діячами. Саме така неформальна атмосфера сприяла досягненню компромісів.

Вино та поезія на симпосії нерозривно пов'язані, створюючи унікальну атмосферу, де обидва елементи доповнюють один одного. Ця взаємодія між музикою та вином створює особливе культурне середовище, в якому кожен елемент посилює значення іншого.

Розглянувши творчість поетів та їх подальший вплив на розвиток мистецтва, можемо сказати, що вони визначили загальний напрямок лірики, збагатила її постійним повторенням народних пісень і яскравістю нових віршів. Їх зображували фресках, картинах, їм ставили статуї, їх профілі карбували на монетах, а графіки зображували їх на вазах. Про них пліткували, поширювали вигадки та чутки. Як в античності так зараз їх твори користуються популярністю.

Ранньогрецька лірика була невід'ємною частиною суспільного життя і створювалася з конкретних приводів, відбиваючи актуальні почуття та події. На відміну від пізнішої поезії, вона прагнула абстракції, а зосереджувалася на особистих і соціальних темах.

Список використаних джерел та літератури

1. Афіней. Бенкет мудреців. Переводчик: Н. Голинкевич ; М.: Наука, 2004 660с
2. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Пер. Г.А. Страгановський . Л., 1972 (репринт перев. М. 1993)
3. Гесіод Роботи і дні. Перекладач: Володимир Свідзінський Золоте руно. Збірка. К.: Веселка, 1985.
4. Гораций Квинт Флакк. Оды. Эподы. Сатиры. Послания М. 1970 С.481
5. Діонісій Галікарнаський. «ПРО ПОЄДНАННЯ СЛІВ». (фрагменти). З давньогрецької мови переклала. Орислава Івашків-Ващук
6. Павсаній - Опис Еллади в 2-их томах Пер.с давньогрецької С.П. Кондратьєва 1994
7. Перевод Иннокентия Анненского Еврипид. Трагедии. В 2 томах. Т. 2. "Литературные памятники", М., Наука, Ладомир, 1999
8. Плутарх. Сравнительные жизнеописания. Ликург и Нума Помпилий. Платон. Диалоги / пер. с древнегр. С. Я. Шейнман-Топштейн. Москва : Мысль, 1986. С.607
- Псевдо-Плутарх О музыке // Научный вестник Московської конверсії — 2017. С. 9—55.
9. Публий Овидий Назон. Элегии и малые поэмы. М., «Художественная литература», Перевод с латинского С. А. Ошера. 1973.
10. Страбон. Географія в 17 книгах. Репринтное воспроизведение текста издания 1964 г. М.: «Ладомир», 1994.
11. Алкей і Сапфо. Зібрання пісень та ліричних уривків у перекладі В'ячеслава Іванова М. 1914 С.263 (російською)
12. Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія. Упорядники: Михед Т.В., Якубіна Ю.В. Київ. Центр навчальної літератури. 2006. С.142. 950с.

13. Антична література: Хрестоматія. Упорядник О.І.Білецький. К.: Радянська школа, 1968 (2-ге видання). 612 с.
14. Боннар А. Греческая цивилизация. — Ростов н.Д. Феникс, 1994. — Т. 1. — 448 с.
15. Гаспаров М.Л. Цікава Греція: Розповіді про давньогрецьку культуру. М.1995
16. Герцман Є. В Музика давньої Греції та Риму СПб., 1995
17. Еллінські поети III-III століть до н.е. Епос, елегія, ямб, мелика //Вид. під. М.Л. Гаспаров М., 1999
18. Латишев В.В. Нарис грецьких старожитностей. Ч.2 //Богослужіння та сценічні давнини. СПб.,1997
19. Лісарг Ф. Вино в потоці образів. Естетика давньогрецького бенкету. Переклад з фр. Е. Решетникової М.:Нова літературна освіта. 2008. С.28
20. Михайлін В. Давньогрецька симпозиастична культура та проблема походження афінського театру Самара “Уфорт” 2011 С.259
21. Мякин Т. Г. «Мудрая» Сапфо или философия древнегреческой инициации (сапфический фиа́с в свете новейших археологических и папириологических открытий). ΣΧΟΛΗ (Scholē). Философское антиковедение и классическая традиция. 2014. Т. 8, вып. 2. С. 425–444
22. Мякін Т. Г. Сапфо. Мова, світогляд, життя. СПб.: Алетейя, 2004. С.240
23. Мякін Т.Г. Сапфо: Аспекти історії семантичних трансформацій. Новосибірськ. 1999
24. Мякін Т.Г. Через Кельн до Лесбоса: зустріч з справжньою Сапфо. Новосибірськ. 2012
25. Пащенко В.І. , Пащенко Н.І. Антична література. Видання третє стереотипне. Київ: «Либідь» 2008.

26. Пісні з Лесбосу. Пер. з давньогр. Андрій Содомора. Львів. Піраміда. 2012. 137 с.
27. Радциг С.І. Історія давньогрецької літератури. 5-те вид. М., 1982. С.128. 487 (російською)
28. Репіна Л.П. Жінки та чоловіки в історії: Нова картина європейського минулого. М., 2012
29. Снель Б. Грецька метрика. М., 1999
30. Стьоболова Л. М. Любовна лірика Сапфо // Зарубіжна література в школі. 2015. № 17-18. С. 76–79.
31. Степанцов С.А. Дві замітки до Алкея // Вісник стародавньої історії №3 2015 С.91-102
32. Степанцов С.А. Політична метафора у Алкея. Журнал актуальних гуманітарних досліджень 3/4.2017 С.11-20
33. Суріков І.Є. Поліс, логос, космос: світ очима еліна. Категорії давньогрецької культури. М., 2012.
34. Суріков І.Є. Сапфо. Молода гвардія. М., 2015 С.272
35. Тронський І.М. Історія античної літератури. М., Вища школа. 1988. С.494 (російською)
36. Черняєва Н. В. Поетизація кохання, краси в поезіях Сапфо. // Зарубіжна література в школах України. 2014. № 3. С. 36–37
37. Чистякова Н.А. Історія античної літератури. М. Вища школа. 1972р. 454с (російською)
38. Ярхо В.Н. Антична лірика. Вища школа. М., 1967. С.209 (російською)
39. Ярхо В.Н. Поезія культового співтовариства: Сапфо та Алкей // Рання грецька лірика (міф, культ, світогляд, стиль) СПб., 1999. С. 143 130-191 (російською)

40. Acosta-Hughes, Benjamin. *Arion's Lyre: Archaic Lyric into Hellenistic Poetry* Princeton. 2010 C.
41. Armand D'Angour *How the Dithyramb got its shape.* 1997 C. 338 pp. 331-351
42. Atroman Olaris . *Ancient Greek Popular Song // The Cambridge Companion to Greek Lyric.*
41. Battezzato Luigi *Sappho's Metres and Music"// The Cambridge Companion to Sappho.* 2021 C. 131
42. Bauer O. . «Sapphos Verbannung». ГИМНАЗИЯ 1963 C.1–10
43. Bowie, Ewen L. “Early Greek Elegy. Symposium and Public Festival”. *The Journal of Hellenic Studies* 106 (1986), 13–35.
44. Budelmann Felix *Greek Lyric: A Selection.* 2019 C.113-114
46. Burnett, A. P. 1983. *Three Archaic Poets, Archilochus, Alcaeus, Sappho.* London.
47. Carl Shaw . *Satyrs, Dolphins, Dithyramb, and Drama \Reconstructing Satyr Drama* 2021 C. 674
48. *Companion to Latin Love Elegy, Cambridge.* 2013 C.23–38.
49. David A. Campbell *Greek Lyric Poetry. Том 1.* 1990 C. 247
50. Douglas E. Gerber. *A Companion to the greek lyric poets* New Your. 1997 C.146
51. duBois Page. *Sappho. Understanding Classics.* 2015 C.114
52. Gregory Nagy *Transmission of Archaic Greek Sympotic Songs: From Lesbos to Alexandria* 2004 C.39
53. Hobden, Fiona. *The Symposium in Ancient Greek Society and Thought.* Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
54. Hunter, Richard. “Greek Elegy,” in T.S. Thorsen, ed., *The Cambridge*
55. Jan Skarbek - Kazanecki. *Symposion and Philanthropia in Plutarch The Ancient Greek Symposium as Space for Philosophical Discourse: Xenophanes and Criticism of the Poetic Tradition, "Tekstualia" 1/8 2022 C. 3-24*

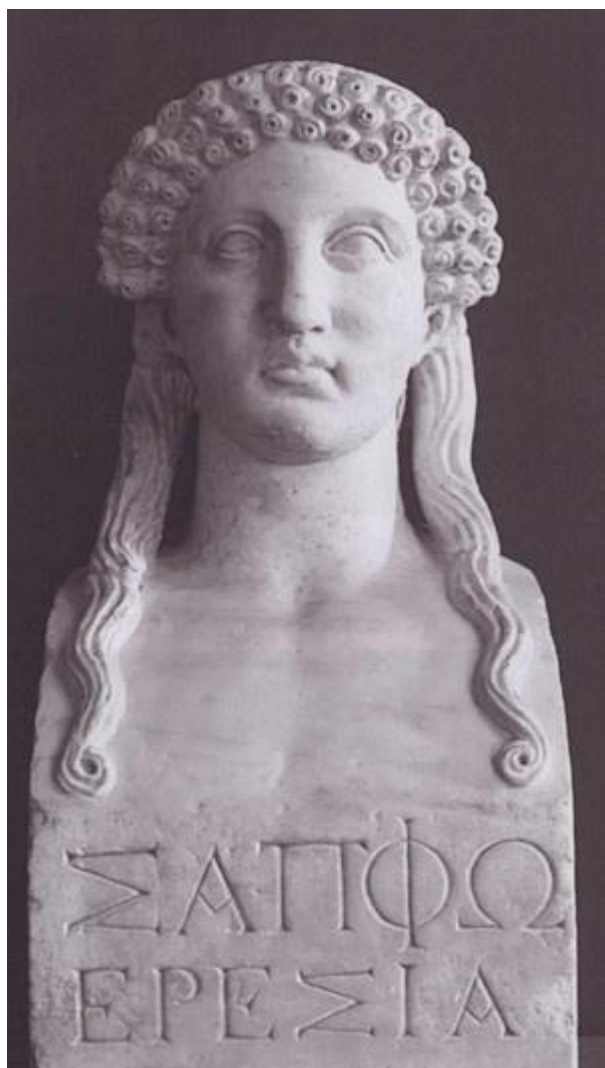
56. Kivilo Maarit. *Early Greek Poets Lives*. 2010 C.322
57. Kowalzig, Barbara. "Dancing Dolphins on the Wine-Dark Sea: Dithyramb and Social Change in the Archaic Mediterranean," in Kowalzig and Wilson 2013.31–58.
58. Lardinois Andre. *Sappho. // A Companion to Greek Lyric*. 2022 C.266
59. Lidov Joel *Sappho, Herodotus and the Hetaira*. 2002. C. 205
60. Naafs-Wilstra, M. C. "Indo-European 'Dichtersprache' in Sappho and Alcaeus." *Journal of Indo-European Studies* 1987.C.273–283.
61. Osborne Robin. *Archaic and Classical Greek Art* (1st ed.). New York. 1998. C.149.
62. Podlecki, A. J. 1969. "Three Greek Soldier-poets, Archilochus, Alcaeus, Solon." *Classical World* C.73–81.
63. Prauscello Lucia *The Alexandrian Edition of Sappho*. 2021 C.223
64. Reynolds Margaret . *The Sappho Companion*. 2001 C.18
65. Richard P Martin. *Festivals, Symposia, and the Performance of Greek Poetry \A Companion to Ancient Aesthetics*. 2015 c.17-30
66. Scioli, Emma. *Dream, Fantasy, and Visual Art in Roman Elegy*. 2015.Madison.
67. Sean Corner. *Transcendent Drinking: The Symposium at Sea Reconsidered* 2010 C. 352-380
68. Snyder, J. M. 1997. *Lesbian Desire in the Lyrics of Sappho*. New York
69. Vayos Liapis. *Arion and the Dolphin: Apollo Delphinios and Maritime Networks in Herodotus* 2022. C.65
70. Williamson Margaret. *Sapphos Immortal Daughters*. 1995 C.41
71. Zellner Harold . *Sappho's Sparrows*. 2008 C.438

Додатки

Додаток А

Сапфо. Фреска з Помпеїв. Неаполь. Національний археологічний музей

Додаток Б

Сапфо. Римська копія I–II ст. з оригінала роботи Сіланіона IVст. до н.е. Рим, Капітолійський музей

Додаток В

**Алкей та Сапфо. Краснофігурний вазопис. 470р. до н.е. Мюнхен
Державне античне зібрання.**

Додаток Г

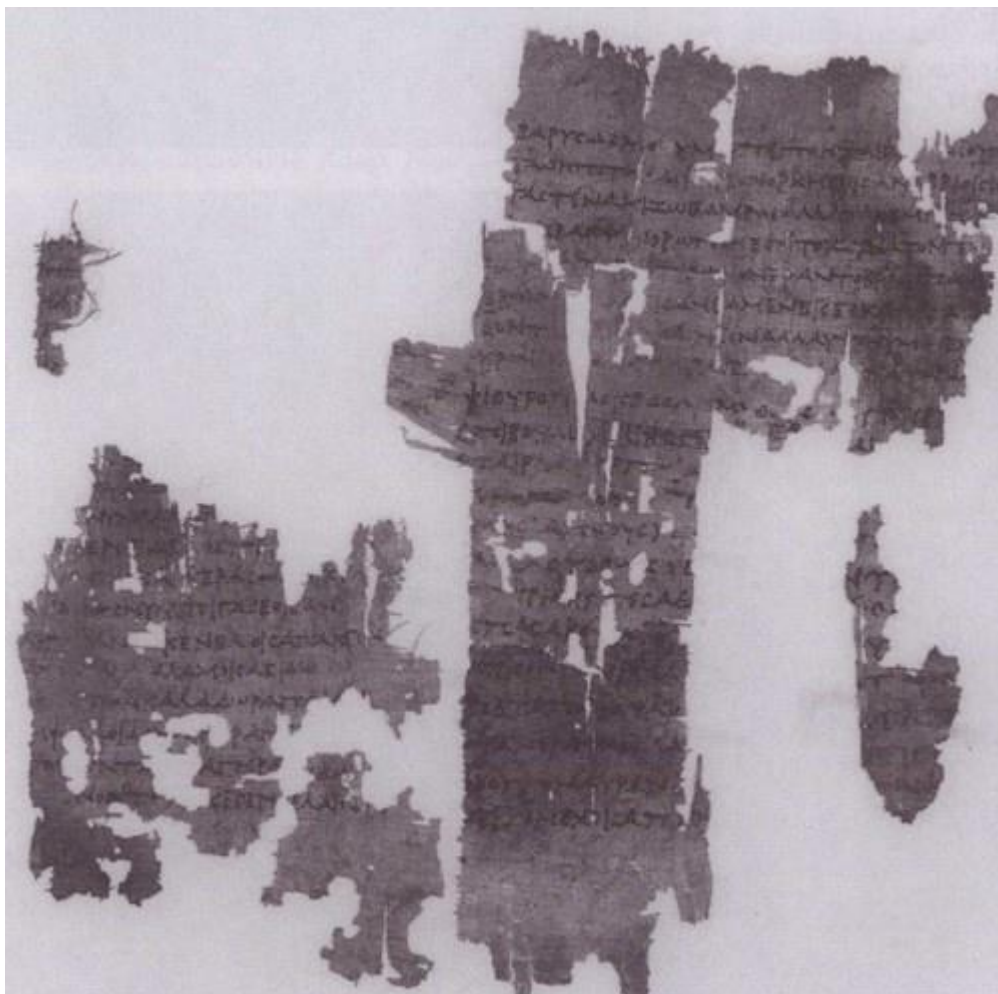
Сапфо та Алкей. Художник Л. Альма-Тадема. 1881 г. Балтімор (США), Художній музей Волтерса

Додаток Д

Сцена на симпосіумі. Краснофігурний вазопис. 490-480рр. до н.е.
Лондон, Британський музей

Додаток Е

Фрагменти грецького папируса з віршами Сапфо. III ст. до н.е. Берлін, Старий музей

Резюме

Дипломна робота присвячена дослідженню творчості видатних давньогрецьких поетів - Алкею, Аріону та Сапфо часу VII-VI ст. до н.е., відстежити їх вплив на розвиток поезії, та визначити вплив на інших митців. Дослідження зосереджене на внеску видатних давньогрецьких поетів, таких як Алкей, Аріон та Сафо, у розвиток культурного та літературного спадку Давньої Греції. Автори аналізують їхній вплив на поетичні жанри, тематику та стиль, а також на подальший розвиток театру і літератури, підкреслюючи їхню значущість у формуванні античної культури. Також у роботі розглядається роль симпозіуму та фіасу як важливих інститутів античного світу. Дослідники аналізують, як ці явища впливали на соціальну та культурну сферу, а також на світогляд давньогрецького суспільства. Це дозволяє краще зрозуміти контекст, у якому творили ці поети.

Summary

The thesis is devoted to the study of the work of prominent ancient Greek poets - Alcaeus, Arion and Sappho of the 7th-6th centuries BC, to trace their influence on the development of poetry, and to determine the influence on other artists. The study focuses on the contribution of prominent ancient Greek poets, such as Alcaeus, Arion and Sappho, to the development of the cultural and literary heritage of Ancient Greece. The authors analyze their influence on poetic genres, themes and style, as well as on the further development of theater and literature, emphasizing their significance in the formation of ancient culture. The work also examines the role of the symposium and phias as important institutions of the ancient world. The researchers analyze how these phenomena influenced the social and cultural sphere, as well as the worldview of ancient Greek society. This allows us to better understand the context in which these poets worked.

